

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2022

Andrea Kačírová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra mediálních studií

**Fake news v hybridní válce - případová studie konfliktu
na Ukrajině v roce 2014**

(Fake news v hybridnej vojne - prípadová štúdia konfliktu na Ukrajine v roku 2014)

Diplomová práce

Autor práce: Andrea Kačírová

Studijní program: Mediální studia (Distanční)

Vedoucí práce: PhDr. Jan Cebe, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2.8.2022

Andrea Kačírová

Bibliografický záznam

KAČÍROVÁ, Andrea. *Fake news v hybridnej vojne - prípadová štúdia konfliktu na Ukrajine v roku 2014*. Praha, 2022. 73 s. Diplomová práca (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky, Katedra mediálnych štúdií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Cebe, Ph.D.

Rozsah práce: 121 409 znakov (včetně mezer)

Abstrakt

Táto diplomová práca sa zaoberá fake news ako jedným z nástrojov hybridnej vojny. Hybridná vojna a použitie fake news je skúmané v počiatočnej fáze konfliktu medzi Ruskom a Ukrajinou, ktorý začal v roku 2014. Konflikt vyústil v ruskú anexiu Krymu a vojnu na Donbase medzi Ukrajinou a Ruskom, ktorá bola sprevádzaná množstvom falošných správ na oboch stranách, ktoré sa dostali aj do slovenského mediálneho priestoru. Táto práca skúma mediálny rámec a vyobrazenie konfliktu na Ukrajine v čase od Euromaidanu po anexiu Krymu vo vybraných slovenských internetových médiách: *Hlavnespravy.sk*, *Zemavek.sk*, *Slobodnyvysielac.sk*. Práca na konkrétnych príkladoch charakterizuje fenomén hybridnej vojny a analyzuje zdroj a cieľ daných fake news a ich vplyv a dôsledky na daný konflikt a zasadzuje to do mediálneho rámca. V závere práce ponúkam možné riešenia ako bojovať proti hybridným hrozbám na základe analýzy dobrej praxe okolitých štátov.

Abstract

This diploma thesis describes with fake news as one of the tools of hybrid war. Hybrid warfare and the use of fake news is explored in the initial phase of the conflict between Russia and Ukraine, which began in 2014. The conflict resulted in the Russian annexation of Crimea and the war in Donbas between Ukraine and Russia, which was accompanied by an abundance of fake news on both sides, which they also got into the Slovak media space. This paper examines the media framework and depiction of the conflict in Ukraine from Euromaidan to the annexation of Crimea in selected Slovak internet media: *Hlavnespravy.sk*, *Zemavek.sk*, *Slobodnyvysielac.sk*. The thesis on specific examples demonstrates the phenomenon of hybrid war and analyzes the source and target of given fake news and their impact and consequences on the given conflict and places it in the media framework. At the end of the thesis, I offer possible solutions to fight against hybrid threats based on the analysis of good practice of neighboring states.

Klíčová slova

Hybridní válka, fake news, dezinformace, propaganda, médiá, rámcová analýza, Slovensko, Ukrajina, Rusko, Krym

Keywords

Hybrid war, fake news, disinformation, propaganda, media, framework analysis, Slovakia, Ukraine, Russia, Crimea

Title/název práce

Fake news v hybridní válce - případová studie konfliktu na Ukrajině v roce 2014

Fake news v hybridnej vojne - prípadová štúdia konfliktu na Ukrajině v roku 2014

Fake news in the hybrid war - case study of the conflict in Ukraine in the year 2014

Poděkování

Na tomto mieste by som rada poďakovala PhDr. Janovi Cebemu, Ph.D. za pomoc pri výbere vhodnej témy a spracovania tejto diplomovej práce a doc. PhDr. Barbare Köpplovej, CSc. za podnetné rady a pripomienky v závere písania práce.

Obsah

Úvod.....	2
Rozbor použitej literatúry.....	2
Metodológia.....	5
Hybridná vojna.....	8
Ruské vnímanie hybridnej vojny.....	11
Konflikt na Ukrajine v roku 2014.....	13
Hybridná vojna v kontexte konfliktu na Ukrajine v roku 2014.....	16
Hybridné hrozby na Slovensku.....	19
Fake News ako nástroj hybridnej vojny.....	22
Dezinformačné a pro-ruské médiá na Slovensku.....	25
Príklady fake news na Slovensku.....	28
Nelegálne transplantácie na východnej Ukrajine.....	32
Ukrajinská stíhačka zostrelila Boeing.....	35
NATO chce zlikvidovať Rusko.....	39
Dôsledky.....	41
Slovenskí branci.....	41
Noční vlci.....	43
Nárokovanie do bojov.....	44
Boj proti hybridným hrozbám.....	46
Záver.....	48

Úvod

Hybridná vojna spája konvenčnú a kybernetickú vojnu s inými metódami ovplyvňovania, ako sú napríklad fake news, teda falošné správy. Na boj proti hybridnej hrozbe je tvrdá sila často nedostatočná. Konflikt má tendenciu sa veľmi rýchlo vyvíjať a dokonca aj takmer okamžitá reakcia sa často javí ako pomalá. Šíreniu fake news dopomohla dostupnosť internetu a následný nárast užívania sociálnych sietí, kde sa informácie môžu šíriť voľne a takmer nekontrolovane. Práve tomuto fenoménu sa vo svojej diplomovej práci chcem venovať podrobnejšie.

Hybridnú vojnu a použité fake news budem rozoberať na konkrétnom prípade – úvodnej časti konfliktu na Ukrajine. Za začiatok konfliktu, ktorý vyústil do vojny, sa považuje Euromaidan vo februári 2014 a všetky udalosti, ktoré tomu bezprostredne predchádzali. Konflikt vyústil v ruskú anexiu Krymu a vojnu na Donbase medzi Ukrajinou a Ruskom, ktorá bola sprevádzaná množstvom falošných správ na oboch stranách, ktoré sa dostali aj do slovenského mediálneho priestoru. Je nutné dodať, že konflikt, ktorého začiatok sa považuje rok 2014, po anexii Krymu a vojne na Donbase čiastočne zamrzol, no znova eskaloval 24. februára 2022 kedy Rusko napadlo Ukrajinu a ruský prezident Vladimir Putin oficiálne vyhlásil takzvanú špeciálnu operáciu demilitarizácie a denacifikácie celej Ukrajiny.¹

Rámcovanie je jedným z prístupov, ako nazerať na prezentáciu reality. Táto práca skúma mediálny rámec a vyobrazenie konfliktu na Ukrajine v čase od Euromaidanu po anexiu Krymu vo vybraných slovenských internetových médiách: *Hlavnespravy.sk*, *Zemavek.sk*, *Slobodnyvysielac.sk*. Cieľom práce je na konkrétnych príkladoch charakterizovať fenomén hybridnej vojny a zamerať sa pri tom primárne na využívanie fake news. Práca tak isto analyzuje zdroj a cieľ daných fake news a ich vplyv na daný konflikt.

Rozbor použitej literatúry

V tejto kapitole stručne rozoberiem zdroje a literatúru, ktoré som pri písaní práce

¹ ABC News: Russian President Putin announces military operation in Ukraine. *Youtube* [online]. 27.02.2007 [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=mf6cWinJz9k>

použila a pokúsím sa vysvetliť prečo sa odvolávam práve na tieto zdroje.

Zvolená metodológia tejto práce je rámcová analýza vybraných médií. Pri definícii konceptu rámcovej analýzy som vychádzala primárne z definície kanadského sociológa a psychológa Ervinga Goffmana, ktorú opísal vo svojom diele „*Frame analysis: An essay on the organization of experience*“. Goffman sa považuje za priekopníka tejto teórie, teóriu rámcov použil na označenie schém interpretácie, ktoré umožňujú identifikovať udalosti a tak vykresľovať ich význam. Predpokladá, že význam rámca má kultúrne korene. Táto kontextová závislosť mediálneho rámca bola opísaná ako kultúrna rezonancia. Na Goffmanovu rámcovú analýzu potom nadviazali aj ďalší teoretici.

Rovnako dôležitý akademik, ktorý rozvinul Goffmanovu teóriu a hlbšie sa venoval mediálnemu rámcovaniu je profesor Washingtonskej univerzity Robert Entman, a to konkrétne vo svojom texte „*Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*“, zverejnenom v prestížnom *Journal of Communication*. Entman vo svojej analýze venuje mediálnemu rámcovaniu, kde porovnáva mediálne pokrytie určitých situácií. Dospel k zisteniu že rámce, v ktorých boli udalosti prezentované, sa zásadne líšia. Entman nazval vytváranie rámcov rozptýlenou konceptualizáciou a zlomenou paradigmou, ktoré sú často ponechané na chápanie čitateľa. Rámce tak majú povýšiť jednotlivé informácie na vyššiu úroveň.

Posledný akademik, z ktorého prístupu mediálneho rámcovania vychádzam je Shanto Iyengar, americký profesor politológie a komunikácie. Iyengar sa špecializuje predovšetkým na spravodajské médiá a ich úlohu v súčasnej politike, takže jeho prínos pre moju rámcovú analýzu je kľúčový, aj napriek tomu, že vo svojom texte „*Is anyone responsible? How television frames political issues*“ sa venuje televízií, zatiaľ čo ja sa venujem internetovým médiám, no napriek tomu považujem jeho text za relevantný v súvislosti s predmetom skúmania mojej diplomovej práce.

Téma mojej diplomovej práce je „Fake news v hybridnej vojne“. Na to aby som mohla tému spracovať bolo nutné najprv teoreticky uchopiť oba pojmy. Za všeobecne uznávanú definíciu hybridnej vojny sa považuje práve tá, s ktorou prišiel Frank Hoffman, hybridnej vojne sa venoval v texte „*Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*“. Článok sumarizuje pozadie a analýzu meniaceho sa charakteru vedenia vojny v modernej dobe. Hoffman si uvedomuje, že vstupujeme do doby, kedy protivníci budú súčasne využívať viaceré typy vojen. Nešťatní aktéri môžu väčšinou využívať nepravidelné

formy vedenia vojny, ale budú jednoznačne podporovať, povzbudzovať a zúčastňovať sa na konvenčnom konflikte, ak to slúži ich cieľom. Podobne sa môžu zapojiť aj štáty do nepravidelného konfliktu, aby dosiahli svoje ciele.

S trochu odlišnou koncepciou prišiel americký historik Williamson Murray vo svojej knihe „*Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*“ kde na deviatich príkladoch hybridnej vojny z minulosti analyzuje čo mali tieto udalosti spoločné. Na základe jeho analýzy je tak schopný definovať pojem hybridná vojna. Murray demonštruje dôležitosť pochopenia hybridnej vojny pre dnešných politikov a vojenských vodcov, keďže to je najpravdepodobnejší typ konfliktu v 21. storočí. Vo svojej práci vychádzam z oboch definícií, keďže sa nevyvracajú, ale naopak, dopĺňajú.

Samozrejme, do úvahy beriem aj ruskú koncepciu, kde vychádzam z jasnej definície Ministerstva obrany. Lepšie pochopiť ruský koncept hybridnej vojny mi však umožnil predovšetkým text Masona Clarka s názvom „*Russian hybrid warfare*“. Clark je vedúci ruského tímu v Inštitúte pre štúdium vojny, americkej neziskovej organizácie pre výskum verejnej politiky, prostredníctvom analýz a inovatívneho vzdelávania.

Na to aby som mohla skúmať fake news, ktoré sa objavili počas Rusko-ukrajinského konfliktu, bolo nutné porozumieť konfliktu samotnému. Opierala som sa o publikáciu Michaela Kofmana „*Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*“, amerického vojenského analytika narodeného na Ukrajine, so špecializáciou na Rusko. Kofman sa považuje za jedného z popredných odborníkov, ktorý pomáha analyzovať a interpretovať pretrvávajúci konflikt. Okrem toho som sa opierala o zaujímavé články a analýzy médií ako *BBC* a *The Guardian*, ktoré podľa môjho názoru prinášajú kvalitné a faktami overené spravodajstvo a dobre pokryli konflikt, ktorému sa vo svojej práci venujem.

Po tom ako som si vymedzila pojmy s ktorými budem pracovať, som sa zamerala na situáciu na Slovensku. Vychádzala som z analýz Globsecu, nezávislej mimovládnej organizácie, ktorá od roku 1993 stavia na úspešnej práci Slovenskej atlantickej komisie, kde hlavným cieľom je formovať globálnu diskusiu prostredníctvom výskumných aktivít a spájania popredných odborníkov na zahraničnú a bezpečnostnú politiku. Globsec má svoj think-tank Globsec Policy Institute, ktorý sa zaoberá bezpečnostnou politikou v regióne strednej Európy. Informácie súvisiace s hybridnou vojnou a fake news na Slovensku som čerpala predovšetkým z troch analýz: „*Hybridné hrozby na Slovensku: Analýza legislatívy,*

štruktúr a procesov v šiestich tematických oblastiach“, „Index zraniteľnosti. Hodnotenie podvratného vplyvu Ruska v Strednej Európe“ a „Boj proti hybridným hrozbám v krajinách EÚ: Príklady dobrej praxe“.

Samotné fake news na Slovensku som hľadala na konšpiračných internetových médiách, ktoré sú zverejnené na web stránke *Konspiratori.sk*. Tento web slúži ako verejná databáza webových stránok s neserióznym, klamlivým, podvodným, konšpiračným alebo propagandistickým obsahom. Zamerala som sa primárne na tri médiá, ktoré považujem na Slovensku za najpopulárnejšie a s najväčším dosahom. Sú to web *Hlavné Správy*, internetové rádio *Slobodný vysielač* a mesačník a zároveň web *Zem a vek*.

Zároveň pri odhaľovaní fake news na Slovensku a hlbšej analýze politickej a spoločenskej klímy v danom časovom rámci som vychádzala primárne z článkov *Denníka N*. *Denník N* je slovenský denník a internetové médium, fungujúce z podpory predplatiteľov, čo dáva novinárom istú nezávislosť v práci. Verím, že *Denník N* prináša kvalitnú investigatívnu a nezávislú žurnalistiku, pretože jeho články sú každoročne ocenené v rôznych súťažiach.² Okrem toho som sa opierala ešte o internetové články denníka *SME* a o články spravodajského portálu *Aktuality.sk*. Aj tieto médiá považujem za kvalitné, bohužiaľ na Slovensku neexistuje žiadna analýza, ktorá by to potvrdila. Najbližšie k tomu má analýza Reuters Institute, ktorá hodnotí popularitu aj dôveryhodnosť slovenských médií. Všetky zmienené médiá sa umiestnili vysoko na týchto priečkach.³

Metodológia

Na spracovanie témy tejto diplomovej práce som si ako metodológiu zvolila rámcovú analýzu. Rámcová analýza je multidisciplinárna spoločenskovedná výskumná metóda používaná na analýzu toho, ako ľudia chápu situácie a činnosti, tento široký teoretický prístup sa používa predovšetkým v komunikačných štúdiách.

Rámce možno definovať ako organizovanie myšlienok alebo tém, spôsoby historického spájania príbehov, vytváranie naratívu v čase a naprieč politickým

² O Denníku N. *Dennikn.sk* [online]. 2022, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/o-denniku-n/>

³ Slovakia. *Reutersinstitute* [online]. 2022, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022/slovakia>

priestorom.⁴ Rámčovanie je proces, ktorým zdroj komunikácie definuje a vytvára politický alebo verejný diškurz. Súvisí to s pojmom agenda-setting, rámcová analýza však presahuje rámec stanovovania agendy tým, že skúma skôr problémy než jednotlivé témy.

Rámčovanie ovplyvňuje to, ako ľudia interpretujú alebo spracúvajú informácie, preto sa rámcová analýza zvyčajne vykonáva v súvislosti so spravodajskými médiami. Môže urýchliť proces tlmočenia, ako aj písanie a uvádzanie správ.⁵

Tomuto konceptu sa venoval primárne sociológ Erving Goffman vo svojej knihe *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Goffman chápal myšlienku rámca ako kultúrne určené definície reality, ktoré umožňujú ľuďom pochopiť objekty a udalosti. Goffman si predstavoval rámcovú analýzu ako prvok etnografického výskumu, ktorý by umožnil analytikom identifikovať rámce, ktoré účastníci používajú na pochopenie správania. Goffman uvádza, že ľudia interpretujú to, čo sa deje okolo ich sveta, prostredníctvom ich primárneho rámca, či už chápu svoju realitu, napríklad prostredníctvom náboženského alebo svetského rámca. Tento rámec sa považuje za primárny, pretože ho používateľ považuje za samozrejmy.⁶

Podľa Goffmana v rámci primárneho rámca existuje prirodzený a sociálny rámec. Obe rámce zohrávajú úlohu v interpretácii jednotlivcov. Prirodzené rámce identifikujú udalosti ako fyzické udalosti, ktoré berú doslovne prirodzené citácie a nepripisujú žiadne sociálne sily príčine udalostí. Zatiaľ čo sociálne rámce vnímajú udalosti ako sociálne podmienené udalosti. Sociálne rámce sú postavené na prirodzených rámcoch. Tieto rámce a podrámce, ktoré sa vytvárajú v našej komunikácii, výrazne ovplyvňujú spôsob interpretácie, spracovania a komunikácie údajov. Goffmanov základný predpoklad je, že jednotlivci sú schopní používať tieto rámce každý deň. Či už si ich uvedomujú alebo nie.⁷

Rámcová analýza bola navrhnutá ako typ rétorickej analýzy pre politických aktérov v 80-tych rokoch. Výskumník v oblasti politickej komunikácie Jim A. Kuypers prvýkrát publikoval svoju prácu, v ktorej rozvíja analýzu rámcov ako rétorickú perspektívu v roku 1997. Jeho prístup začína induktívne hľadaním tém, ktoré v texte pretrvávajú v čase (pre

⁴ AROWOLO, Sunday Olasunkanmi. Understanding framing theory. *ResearchGate* [online]. 2017, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/317841096_UNDERSTANDING_FRAMING_THEORY

⁵ GAVIN, Davie. Framing Theory. *Masscommtheory.com* [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z:

<https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/>

⁶ GOFFMAN, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York, 1974.

⁷ Ibid.

Kuypersa predovšetkým spravodajské príbehy o probléme alebo udalosti) a potom určením ako sú tieto témy rámcované. Kuypersova práca začína predpokladom, že rámce sú silné rétorické entity, ktoré nás nútia filtrovať naše vnímanie sveta konkrétnymi spôsobmi, čím v podstate robia niektoré aspekty našej multidimenzionálnej reality viditeľnejšími než iné aspekty. Fungujú tak, že vytvárajú určité informácie význačnejšie ako iné informácie. Kuypers vo svojej práci z roku 2009, *Rhetorical Criticism: Perspectives in Action*, ponúka podrobnú šablónu na analýzu rámcovania z rétorickej perspektívy. Podľa Kuypersa rámcovanie je proces, pri ktorom komunikátori, vedome alebo nevedome konajú tak, aby vytvorili uhol pohľadu, alebo interpretovali situácie konkrétnym spôsobom. Rámce fungujú štyrmi kľúčovými spôsobmi: definujú problémy, diagnostikujú príčiny, robia morálne úsudky a navrhujú nápravu. Rámce sa často nachádzajú v naratívnom popise problému alebo udalosti a vo všeobecnosti sú ústrednou organizačnou myšlienkou.⁸

Rámcovej analýze sa podrobne venoval aj profesor Robert Entman a to primárne vo svojom diele *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm* z roku 1993. V Entmanovej koncepcii rámcovanie znamená poskytovanie definícií, vysvetlení, hodnotení a odporúčaní v diškurze, aby sa zdôraznil konkrétny rámec myslenia pre diskutovanú udalosť. Odhliadnuc od týchto predpokladov, Entman rozdeľuje rámcovú analýzu na štyri časti, respektíve rámce:

1. Definícia problému. Tá istá udalosť môže byť chápaná rôzne, rôzne rámce spôsobia rôzne formované reality.
2. Diagnostika príčiny problému. Príčina môže znamenať kto alebo čo spôsobil daný problém.
3. Morálny úsudok. Tento rámec sa používa na zdôvodnenie alebo poskytnutie argumentov pri definovaní problému, ktorý sa objavil. Keď je problém definovaný, príčina problému je určená, na podporu myšlienky je potrebný silný argument.
4. Navrhnutie nápravy. Tento rámec sa používa na posúdenie toho aká cesta bola zvolená na vyriešenie problému. Riešenie závisí, samozrejme, od toho, ako sa na incident pozerá a

⁸ KUYPERS, Jim A. Bush's War: Media Bias and Justifications for War in a Terrorist Age. *ResearchGate* [online]. 2007, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/230542328_Bush's_War_Media_Bias_and_Justifications_for_War_in_a_Terrorist_Age_-_By_Jim_A_Kuypers.

kto je považovaný za príčinu problému.⁹

Mediálne Rámcovanie

Široko uznávané definície rámčovania zmienené v predchádzajúcej kapitole naznačujú, že vytváranie významu je pasívny proces, ktorý sa vyskytuje ako vedľajší produkt komunikácie. Mediálne organizácie sa aktívne podieľajú na priradovaní významu udalostiam, najmä v spôsobe, akým informujú o politických otázkach a situáciách.

Rámcovanie má mimoriadne silný vplyv na naše rozhodovanie. Toto bolo do značnej miery odhalené vďaka práci Daniela Kahnemana a Amosa Tverského pri vývoji behaviorálnej psychológie a heuristického spracovania informácií. Pred ich výskumom v 70-tych rokoch sme o ľuďoch uvažovali ako o dokonale racionálnych tvoroch schopných robiť dokonale racionálne rozhodnutia. Kahneman a Tverský zistili, že to tak nie je a že ľudia v skutočnosti robia neuveriteľne iracionálne rozhodnutia v závislosti od toho, ako sa im rozhodnutie predloží. Od svojej práce, za ktorú získali Nobelovu cenu, mediálne organizácie zdokonaľujú svoje schopnosti aby lepšie kontrolovali reakcie svojho publika.¹⁰

Ak prijmeme predpoklad, že médiá majú vplyv na určovanie verejnej agendy, musíme tiež pochopiť rôzne zariadenia, ktoré médiá používajú na prezentovanie, respektíve rámcovanie správ. Analýza mediálneho rámca skúma parametre samotnej diskusie – slová, symboly, celkový obsah a tón použitý na zarámovanie témy. V porovnaní s nastavením agendy rámcovanie zahŕňa širšiu škálu kognitívnych procesov, ako sú morálne hodnotenia, kauzálne uvažovanie, odvolávanie sa na princípy a odporúčania na riešenie problémov.¹¹

Ako vysvetlil Todd Gitlin, rámce sú princípy výberu, zdôrazňovania a prezentácie zložené z malých tichých teórií o tom, čo existuje, čo sa deje a na čom záleží. Navyše, mediálne rámce sú pretrvávajúce vzorce poznávania, interpretácie a prezentácie selekcia, zdôraznenie a vylúčenie, pomocou ktorých spracovatelia symbolov bežne organizujú diškurz, či už verbálny alebo vizuálny. Demonštruje to na príklade výrazov „ilegálny

⁹ ENTMAN, Robert M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 1993, roč. 43, č. 4, s. 51-58.

¹⁰ EATON, Adtian. What Is “Media Framing” and Why Is It So Effective?. Medium.com [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://medium.com/share-the-wealth/what-is-media-framing-and-why-is-it-so-effective-994ad8367381>.

¹¹ THE ARTHUR W. PAGE CENTER. Media Framing. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/media-framing/>

prist'ahovalec“ verzus „pracovník bez dokladov“, „homosexuálne manželstvo“ verzus „manželstvo homosexuálov“ alebo „rovnosť v manželstve“? Podobne, postava v príbehu bola „nahnevaná“, „znepokojená“, „rozčúlená“ alebo „vyjadrujúca znepokojenie“? Požadovala „osobitné práva“ alebo „rovné práva“? Úplne ináč znie veta „Miestny občan obhajujúci ilegálnych cudzincov bol v utorok na radnici nahnevaný a požadoval osobitné práva.“, v porovnaní s vetou „Miestny občan obhajujúci pracovníkov bez dokladov v utorok na radnici vyjadril znepokojenie nad nedostatkom rovných práv.“¹²

Toto je extrémny príklad, ktorý demonštruje veľmi špecifické perspektívy, ale pomáha sprostredkovať silu, ktorú má príbeh pri podávaní správ. Ak obmedzíme našu spotrebu spravodajských médií na niekoľko alebo dokonca jeden mediálny zdroj, potom rámce používané na podávanie správ o tejto udalosti alebo téme implikujú veľmi špecifickú perspektívu reality. V skutočnosti väčšina príkladov rámcovania je oveľa jemnejšia ako vyššie uvedený scenár. Novinári však používajú rámce, aby pomohli rozložiť často zložité situácie na stráviteľný obsah pre verejnú spotrebu. V tomto procese, ako zmieňuje Goffman, to nevyhnutne robia pomocou vlastného objektívu a skúseností - svojich vlastných snímok.¹³

Existujú rôzne spôsoby analýzy toho ako médiá formulujú naše správy. Dve široko uznávané paradigmy sú obzvlášť poučné, a hoci sú výsledkom výskumu špecificky zameraného na politické spravodajstvo, tieto rámce majú široké uplatnenie aj mimo politiky. Entman tvrdil, že články zvyčajne obsahujú aspoň dva zo štyroch hlavných typov rámcov. Rámce, ktoré definujú špecifický problém, diagnostikujú príčinu tohto problému, urobia morálny úsudok a/alebo navrhnu nápravu problému. Tieto rámce môžeme identifikovať analýzou kombinácie použitých kľúčových pojmov, typov vybraných (alebo vynechaných) informačných zdrojov, zvolených hovorcov a vložených obrázkov. Tieto štyri prvky rámcovania držia pohromade v akejsi logike, pričom každý pomáha udržiavať ostatné.¹⁴

Druhá inštruktívna paradigma mediálneho rámca tvrdí, že správy sa

¹² THE ARTHUR W. PAGE CENTER. Media Framing. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/media-framing/>

¹³ GOFFMAN, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York, 1974.

¹⁴ ENTMAN, Robert M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 1993, roč. 43, č. 4, s. 51-58.

sprostredkujú buď ako samostatná, jednorazová udalosť, alebo len ako ďalší príklad trendu, ktorý sme videli v priebehu času sa opakovať vzhľadom na širší kontext. Tieto typy snímok sú klasifikované buď ako epizodické (samostatné) alebo tematické (súčasť širšieho kontextu/trendu).¹⁵ Iyengar tieto rámce rozobral vo svojej štúdií o tom, ako televízne správy rámcujú politické problémy. Okrem načrtnutia zásadného rozdielu medzi epizodickým a tematickým rámcom má aj to, že zvolený typ rámca ovplyvňuje to, ako pripisujeme zodpovednosť, čo silno ovplyvňuje, ako budeme formovať naše postoje a názory. Ak niekto niečo považuje za samostatnú, epizodickú udalosť, kladieme inú úroveň zodpovednosti na zodpovedného jednotlivca alebo organizáciu, než keby sme udalosť vnímali ako súčasť dlhšieho, tematického trendu. Niekto, kto je považovaný za zodpovedného za problém, ktorý sa neustále opakuje, musí čeliť oveľa vyššej úrovni kontroly, ako keby to bola náhodná udalosť.¹⁶

Okrem toho že Entmanove a Iyengarove modely ukazujú typy otázok, ktoré si položiť pri skúmaní analýzy mediálneho rámca, demonštrujú aj dôležitosť systematického prístupu. Systematický prístup nám pomáha prekonať zovšeobecňovanie a vágne vyhlásenia, ako napríklad „Páči sa mi tento článok“ alebo „Nie som si istý, či súhlasím s tým, čo hovoria,“ tým, že nám pomáha odhaliť konkrétne faktory, ktoré nás viedli k týmto záverom. Systematický prístup umožňuje porovnanie konkrétnej témy v rámci spravodajstva.¹⁷

Keď robíme analýzy mediálneho rámcovania, musíme sa zamyslieť nad tým, čo by sme vedeli, respektíve nevedeli o danej téme ak by bol vybraný článok jediný spravodajský zdroj, ktorý si prečítam o konkrétnej téme. Pokiaľ ide o konzumáciu médií, existuje skutočné riziko, že čitateľ obmedzí svoju perspektívu len na jeden zdroj, preto práve médiá hrali významnú rolu v hybridnom konflikte na Ukrajine v roku 2014 a pomáhali formovať verejnú mienku.

¹⁵ THE ARTHUR W. PAGE CENTER. How to Evaluate Media Frames. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/how-to-evaluate-media-framing/>

¹⁶ IYENGAR, Shanto. *Is anyone responsible? How television frames political issues*. University of Chicago Press, 1991. 978-0-226-38853-3

¹⁷ THE ARTHUR W. PAGE CENTER. Macro vs. Micro-Level Media Framing Analysis. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/macro-vs.-micro-level-media-framing-analysis/>

Hybridná vojna

V tejto kapitole sa snažím vysvetliť čo si predstaviť pod pojmom „hybridná vojna“ a aké sú jej hlavné koncepty. Samotný pojem je trochu kontroverzný, pretože hybridný model vedenia vojny neznamena vždy to isté. Myšlienková nejednoznačnosť týkajúca sa hybridnej vojny pramení z dvoch hlavných dôvodov. Samotný pojem bol široko diskutovaný, kritizovaný a preformulovaný, pričom obsahoval nové prvky, ktoré v pôvodnej koncepcii chýbali. Výraz „hybridná vojna“ sa často používa na opis nových situácií, ktorým chýbajú podstatné črty pôvodného konceptu. Definícia hybridnej vojny tak neustále podliehala konceptuálnemu rozťahovaniu a preto sa dnes javí ako dosť vágny a nejednoznačný koncept.

Používanie termínu „hybridná vojna“ sa datuje do 90-tych rokov minulého storočia, keď sa tento pojem prvýkrát objavil v knihe Thomasa Mockaitisa s názvom *British Counterinsurgency in the Post-imperial Era*.¹⁸ V nasledujúcich rokoch viacerí autori používali termín „hybridná vojna“ na označenie rôznych vojenských kampaní, no spôsob, akým títo autori charakterizujú hybridnú vojnu, sa v skutočnosti až tak nepodobal. Napriek tomu môžeme tvrdiť, že výraz „hybridná vojna“ použili na označenie spôsobu vedenia vojny, ktorý nemožno jednoducho klasifikovať ako čisto konvenčný, ani ako nepravidelný.

Neexistuje všeobecne uznávaná definícia hybridnej vojny, tento pojem však popularizoval predovšetkým Frank Hoffman, ktorý vychádza z prejavu generála Jamesa Mattisa na obrannom fóre USA v roku 2005. Národná bezpečnostná stratégia USA z roku 2005 bola pozoruhodná svojím rozšíreným chápaním moderných hrozieb. Namiesto dôrazu na konvenčné hrozby stratégia definovala širší rozsah výziev. Samotná stratégia však naznačovala, že najkomplexnejšia výzva budúcnosti vychádza zo súčasného použitia viacerých spôsobov vojny. Tento konštrukt sa najčastejšie popisuje ako „hybridná vojna“, kde protivník bude využívať všetky formy vojny a taktiky, možno i súčasne. Hybridné hrozby zahŕňajú celý rad spôsobov vedenia vojny, vrátane konvenčného bojovania, nepravidelné taktiky a formácie, teroristické činy, ktoré zahŕňajú bezohľadné násilie a

¹⁸ SOMAZ, Tarik. 'Hybrid Warfare': One Term, Many Meanings. Smallwarsjournal.com [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/hybrid-warfare-one-term-many-meanings#:~:text=Hybrid%20Warfare%20as%20the%20use,using%20non%2Dviolent%20subversive%20activities.>

nátlak, a kriminálne nepokoje. Tieto aktivity môžu byť vedené samostatnými jednotkami alebo dokonca tou istou jednotkou, ale vo všeobecnosti sú operačne a takticky riadené a koordinované v rámci hlavného bojového priestoru, aby sa dosiahli synergické efekty vo fyzickej a psychickej dimenzii konfliktu. Účinky možno získať na všetkých úrovniach vojny.¹⁹

Krátko po tom, čo Hoffman publikoval svoju monografiu, koncept hybridnej vojny získal značnú pozornosť. Autori Williamson Murraya a Peter Mansoor publikovali knihu s názvom *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, ktorá je jedným z najcitovanejších diel v existujúcej literatúre o hybridnej vojne.²⁰ Autori definujú hybridnú vojnu ako konflikt zahŕňajúci kombináciu konvenčných vojenských síl a neregulárnych síl (partizánov, povstalcov a teroristov), ktoré by mohli zahŕňať štátnych aj neštátnych aktérov, ktorých cieľom je dosiahnuť spoločný a/alebo politický cieľ.²¹ Zamieravajú sa na kombinovanú koordináciu konvenčných a nepravidelných síl bez toho, aby sa odvolávali na Hoffmanovu základnú myšlienku, ktorou je spojenie pravidelných a nepravidelných prvkov do jednotnej sily.

Autori ako napríklad John McCuen, Larry Jordan alebo Russell Glenn tvrdia že definícia hybridnej vojny je zameraná len na bojisko, zatiaľ čo sa hybridná vojna realizuje na všetkých úrovniach vojny.²² V tomto zmysle zrevidovali túto definíciu pridaním niektorých nekinetických prvkov do jej rozsahu. Napríklad Glenn definuje hybridnú hrozbu ako kombináciu politických, vojenských, ekonomických, sociálnych a informačných prostriedkov a konvenčných, nepravidelných, katastrofických, teroristických a zločineckých metód vedenia vojny.²³ To, čo odlišuje túto koncepčnú verziu od tých, o ktorých sa hovorilo vyššie, je dôraz na nekinetické prostriedky a techniky.

¹⁹ HOFFMAN, Grank G. Hybrid Warfare and Challenges. *JFQ* [online]. 2009, roč. 52, č. 1 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z <https://smallwarsjournal.com/documents/jfqhoffman.pdf>

²⁰ SOMAZ, Tarik. 'Hybrid Warfare': One Term, Many Meanings. *Smallwarsjournal.com* [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/hybrid-warfare-one-term-many-meanings#:~:text=Hybrid%20Warfare%20as%20the%20use,using%20non%2Dviolent%20subversive%20activities>.

²¹ MURRAY, Williamson, a MANSOOR Peter R. *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 1107643333.

²² SOMAZ, Tarik. 'Hybrid Warfare': One Term, Many Meanings. *Smallwarsjournal.com* [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/hybrid-warfare-one-term-many-meanings#:~:text=Hybrid%20Warfare%20as%20the%20use,using%20non%2Dviolent%20subversive%20activities>.

²³ GLENN, Russell W. Thoughts on "Hybrid" Conflict. *Small Wars Journal* [online]. 2009, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/188-glenn.pdf>.

Fenomén hybridnej vojny sa stal v roku 2013 predmetom výskumu amerického dôstojníka Timothyho B. McCulloha. Ten vypracoval koncept, ktorého základy tvorí šesť princípov:

1. Zloženie hybridných síl, ich schopnosti a účinky sú unikátne vzhľadom na kontext síl.
2. Všetky hybridné sily majú špecifickú ideológiu, ktorá pre tieto sily vytvára vnútorný príbeh organizácie.
3. Hybridné sily vždy čelia existenčnej hrozbe.
4. V hybridnej vojne je medzi súpermi disproporčný rozdiel v schopnostiach.
5. Hybridná sila obsahuje ako konvenčné, tak nekonvenčné komponenty.
6. Hybridné sily využívajú obranné operácie.²⁴

Ruské vnímanie hybridnej vojny

V snahe čo najlepšie obsiahnuť pojem hybridná vojna pre potreby analýzy konfliktu na východnej Ukrajine je nevyhnutné venovať pozornosť nielen definíciám západných autorov, ale aj ruskej perspektíve tohto fenoménu. Hybridná vojna v ruštine je koherentne definovaný termín pre typológiu vojny, nielen súbor prostriedkov na vedenie štátnej politiky. Miešanie tohto pojmu v západnom diskurze viedlo niektorých k tomu, že ho úplne odmietli alebo navrhli jeho vlastné definície. Západná diskusia o hybridnej vojne vo všeobecnosti používa tento výraz predovšetkým na diskusiu o prostriedkoch, zatiaľ čo pre Kremľ označuje kategóriu vojny.²⁵

Dôležitou súčasťou hybridnej vojny je informačná vojna. Podľa definície Ministerstva obrany Ruskej federácie informačná vojna je: „konfrontácia medzi dvoma alebo viacerými štátmi v informačnom priestore s cieľom spôsobiť poškodenie informačných systémov, procesov a zdrojov, kritických a iných štruktúr, podkopať

²⁴ MCCULLOH, Timothy B. *The Inadequacy of Definition and the Utility of a Theory of Hybrid Conflict: Is Hybrid Threat New?* [online]. Kansas: School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, 2012. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA611608>

²⁵ CLARK, Mason. *Russian hybrid warfare*. [online]. Washington: Institute for the Study of War, 2020. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Hybrid%20Warfare%20ISW%20Report%202020.pdf>

politické , ekonomické a sociálne systémy, masívna psychologická manipulácia obyvateľstva s cieľom destabilizovať štát a spoločnosť, ako aj nátlak na štát, aby prijímal rozhodnutia v prospech opozičnej sily.“ Táto nová realita, vynikajúco vyjadrená touto definíciou, sa odrazila v oficiálnom politicko-vojenskom kurze.²⁶

Rusi definujú hybridnú vojnu ako typ vojny. Západná diskusia o hybridnej vojne sa príliš sústreďuje na prostriedky okrem konvenčných síl a konfliktov, ktoré Rusi používali. Ruskí vojaci bez odznakov („zelení muži“), ktorí v roku 2014 pomohli obsadiť Krym, a zástupcovia, ktoré Rusko používa na východnej Ukrajine, sú najčastejšie stredobodom západných hodnotení o tom, ako reagovať na ruskú hybridnú vojnu. Ruská koncepcia hybridnej vojny je však oveľa rozsiahlejšia. Zahŕňa celý priestor vrátane podvratných, ekonomických, informačných a diplomatických prostriedkov, ako aj použitia vojenských síl presahujúcich hornú hranicu konceptu „šedej zóny“, ktorý presnejšie vystihuje čínsky prístup k vojne.²⁷

Kremel' považuje konflikty vrátane Bieloruska, Ukrajiny, Sýrie, Líbye a Venezuely za hybridné vojny. Ruské ozbrojené sily otvorene diskutujú o niekoľkých prebiehajúcich konfliktoch ako o hybridných vojnách. Kremel' aktívne zdokonaľuje a využíva svoju teóriu hybridnej vojny v Európe a na celom svete. Využíva zmes prostriedkov a nástrojov vrátane konvenčných vojenských síl. Lietadlá ruských vzdušných síl v Sýrii predstavujú jeho najdôležitejší prostriedok na ovplyvnenie tohto konfliktu, hoci nasadili aj jednotky ruskej vojenskej polície a špeciálnych síl. Snahy ruskej hybridnej vojny v Bielorusku zahŕňajú vyslanie troch práporových taktických skupín z divízií ruských vzdušných síl na cvičenie, spolu s bombardérmi s jadrovými zbraňami Tu-160. Naopak, angažovanie Ruska v Líbyi bolo primárne prostredníctvom jeho súkromných vojenských spoločností (PMC), ktoré tiež pôsobia v Sýrii. Kremel' prispôbuje druhy síl, ktoré zaväzuje k hybridným konfliktom, podľa svojho hodnotenia požiadaviek konfliktu. Kremel' sa nevyhýba vyslaniu a použitiu jednotiek svojich konvenčných vojenských síl len preto, že vojnu definoval ako

²⁶ FILIPEC, Ondrej. Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism. *ResearchGate* [online]. 2020, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/338867894_Hybrid_Warfare_Between_Realism_Liberalism_and_Constructivism

²⁷ CLARK, Mason. *Russian hybrid warfare*. [online]. Washington: Institute for the Study of War, 2020. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Hybrid%20Warfare%20ISW%20Report%202020.pdf>

hybridnú.²⁸

Rusko považuje hybridné vojny skôr za hlavnú líniu budúceho vojenského rozvoja než za dočasný jav. Ruská armáda zachováva teoretický priestor pre myšlienku tradičnej konvenčnej vojny a netvrdí, že všetky konflikty sú teraz vo svojej podstate hybridné. Namiesto toho tvrdí, že konvenčná vojna je dedičným typom konfliktu, ktorý je v 21. storočí čoraz nepravdepodobnejší z dôvodu technologických zmien a strategickej rovnováhy síl. Kremľ ďalej tvrdí, že Rusko by malo formovať svoje vojenské a národné bezpečnostné nástroje tak, aby sa optimalizovali pre hybridné vojny nielen preto, že sú čoraz bežnejšie, ale aj preto, že sú teraz praktickejšie a efektívnejšie ako tradičné konvenčné vojny.²⁹

Ruská armáda sa preto prispôsobuje, aby zlepšila svoje schopnosti viesť hybridné vojny. Ruskí vojenski teoretici obsirne a otvorene píšu o všeobecných stratégiách a doktríne pre útočné hybridné vojny a navyše diskutujú o vývoji jednotlivých hybridných prostriedkov. Prebiehajúce úpravy Kremľa zahŕňajú úsilie:

1. Centralizovať všetky potenciálne ruské rozhodovacie orgány (civilné, vojenské, mediálne a ekonomické) s cieľom koordinovať úsilie celej vlády.
2. Prispôsobiť tradičné vojenské teórie a doktrínu tak, aby ruská armáda mohla viesť hybridné vojny ako hlavné misie.
3. Vykonať celospoločenské informačné kampane na zlepšenie vlasteneckého vedomia, ktoré Kremľ považuje za nevyhnutné v hybridnej vojne.
4. Zvýšiť adaptabilitu a silu ruských informačných kampaní, aby úspešne viedli hybridné vojny počas mnohých rokov.
5. Zlepšiť konvenčné expedičné schopnosti ruských ozbrojených síl s cieľom zvýšiť ich schopnosť nasadenia v zahraničí na podporu hybridných vojen.
6. Zlepšiť schopnosť Kremľa zamestnávať PMC a iné údajne popierateľné zástupné sily.
7. Podriaďiť kinetické operácie informačným operáciám, ktoré Kremľ hodnotí ako prebiehajúcu základnú zmenu v charaktere vojny, v plánovacích procesoch a vykonávaní.³⁰

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid

Konflikt na Ukrajine v roku 2014

Táto kapitola ponúka chronologický prehľad udalostí z roku 2014, ktoré v tejto práci označujem pojmom „konflikt na Ukrajine“. Treba však brať do úvahy, že pre obmedzenie rozsahu práce, konflikt nie je opísaný podrobne a niektoré aspekty, ako aj ďalší vývoj konfliktu nie sú v práci spomenuté.

Ukrajina sa snažila o zblíženie s Európskou Úniou (EÚ) už od roku 2000. To, čo predchádzalo celému konfliktu, bolo rozhodnutie ukrajinského prezidenta Viktora Yanukovycha nepodpísať dohodu o politickom pridružení a voľnom obchode s EÚ, keďže takáto komplexná obchodná dohoda by mala vplyv na obchodné dohody s Ruskom, ktoré bolo v tom čase najväčším obchodným partnerom Ukrajiny. Rusko tiež vyvíjalo ekonomický tlak na Ukrajinu a spustilo propagandistickú kampaň proti dohode s EÚ. Namiesto toho sa Yanukovych rozhodol zvoliť si užšie väzby s Ruskom a pridružiť sa do Euroázijskej hospodárskej únie. To vyvolalo vlnu rozsiahlych protestov známych ako Euromajdan.

Relatívne pokojné protesty, začali v 21. novembra 2013 na Námestí nezávislosti v Kyjeve. 18. februára však nastal zlom a došlo k násilným stretom medzi políciou a demonštrantmi. Počas niekoľkých nasledujúcich dní bolo zabitých najmenej 82 ľudí vrátane 13 policajtov a viac ako 1100 ľudí bolo zranených. Polícia strieľala zo zbraní gumovými projektilmi, no neskôr použila muníciu (vrátane automatických zbraní a pušiek), pričom v snahe odraziť tisíce demonštrantov použila aj slzný plyn a granáty. Demonštranti bojovali hrubými zbraňami ako sú napríklad kamene, strelnými zbraňami a improvizovanými výbušninami³¹. Niektoré oblasti vyhlásili politickú nezávislosť od centrálnej vlády, boli zavedené checkpointy, obmedzila sa verejná doprava a zavreli sa školy, čo pre Ukrajinu znamenalo de-facto vyhlásenie výnimočného stavu.

Prezident Yanukovych podpísal 21. februára kompromisnú dohodu s lídrami opozície a vyzval na predčasné voľby, ktoré mali prebehnúť na konci roka. Aj napriek dohode, demonštranti pokračovali v protestoch a plne ovládli mestskú vládu štvrt'. Yanukovych odišiel do Charkova, parlament hlasoval pomerom 328:0 za odvolanie

³¹ Accountability for killings in Ukraine from January 2014 to May 2016. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. 2016 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/OHCHRThematicReportUkraineJan2014-May2016_EN.pdf

prezidenta z funkcie a naplánoval nové prezidentské voľby na 25. mája 2014. Za dočasného prezidenta bol zvolený predstaviteľ opozície, Oleksandr Turčynov. Nová vláda okrem iného vydala na Yanuchovycha zatykač. Yanukovych povedal, že neodstúpi ani neopustí krajinu a rozhodnutia parlamentu označil za nezákonné.

Na začiatku konfliktu malo Rusko v Čiernomorskej flotile približne 12 000 vojakov na niekoľkých miestach Krymského polostrova ako Sevastopol', Kača, Hvardiiske, Simferopolský rajón, Sarych a ďalšie³². Ruská prítomnosť bola povolená základnou a tranzitnou dohodou s Ukrajinou. Podľa dohôd bola ruská armáda na Kryme obmedzená na maximálne 25 000 vojakov, ktorí musia rešpektovať suverenitu Ukrajiny, rešpektovať jej legislatívu a nezasahovať do vnútorných záležitostí krajiny a pri preukazovaní sa preukazu totožnosti. prekročenie medzinárodnej hranice. Operácie mimo určených miest nasadenia boli povolené len po koordinácii s príslušnými orgánmi Ukrajiny.

Prvé protesty na juhu a východe Ukrajine boli prevažne vyjadrením nespokojnosti s novou ukrajinskou vládou. Ruská účasť v tejto fáze bola obmedzená na vyjadrenie podpory demonštrantom a vznik separatistov v Donecku a Luhansku začal ako malá okrajová skupina demonštrantov, nezávislá od ruskej kontroly. Putin dal rodiacemu sa separatistickému hnutiu legitimitu, keď opísal Donbas ako súčasť historického regiónu „Nové Rusko“ (Novorossija).

Počas nasledujúcich dní ruskí nacionalistickí politici a aktivisti zorganizovali zhromaždenia na Kryme a naliehali na Rusko, aby pomohlo brániť región pred postupujúcim „fašistom“ zo zvyšku Ukrajiny.³³ Rusko to využilo a spustilo koordinovanú politickú a vojenskú kampaň proti Ukrajine. V nasledujúcich dňoch ruskí vojaci zabezpečili kľúčové letiská a komunikačné centrum. Ruské kybernetické útoky zatvorili webové stránky spojené s ukrajinskou vládou, spravodajské médiá a sociálne siete. Rusko považovalo zvrhnutie Yanuchovycha za nezákonný prevrat a neuznalo dočasnú vládu.³⁴

Na žiadosť Vladimíra Putina, ruský parlament schválil 1. marca 2014 žiadosť o rozmiestnenie ruských jednotiek na Ukrajine. Ruské jednotky sa preto zmobilizovali na

³² KOFMAN, Michael. *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. Santa Monica: RAND Corporation. 2017 [cit. 2022-07-13]. ISBN 978-0-8330-9617-3. Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1498.html

³³ LUKOV, Yaroslav. Crimea: Next flashpoint in Ukraine's crisis? *BBC.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26321329>

³⁴ Video PUTIN, Vladimir. Putin on Ukraine crisis: 'It is an unconstitutional coup'. *BBC.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-26436575>

celom Kryme a juhovýchode Ukrajiny a do 2. marca mali úplnú kontrolu nad Krymom.³⁵ Rusko formálne anektovalo polostrov, ruské sily zaútočili na ukrajinské vojenské základne a lode a Ukrajina nariadila vojakom stiahnuť sa. Do 30. marca všetky ukrajinské sily opustili polostrov. Po anexii ruská vláda zvýšila svoju vojenskú prítomnosť v regióne.

Podobný scenár nastal aj v Doneckej a Luhanskej oblasti, no nepokoje sa odohrávali aj v Charkove a Odese, ktorá ležia na juho-západe krajiny. Demonstranti vyhlásili tzv. Doneckú ľudovú republiku a Luganskú ľudovú republiku. 24. apríla 2014 obe republiky uzavreli zmluvu o spoločnej konfederácii Novoruska a v máji vykonali referendá, v ktorých drvivá väčšina voličov hlasovala za samostatnosť týchto separatistických republík. Referendá o štatúte Donbasu v máji 2014 neboli oficiálne uznané ukrajinskou vládou ani žiadnym členským štátom OSN.

V reakcii na vyhlásenie týchto „ľudových republík“ začala ukrajinská vláda protiteroristickú operáciu (ATO) a nasadila proti separatistom armádu. Vláde sa podarilo udržať kontrolu napríklad nad Charkovom či Odesou, značnú časť Doneckej a Luhanskej oblasti však ukrajinská armáda napriek početným úspechom nedokázala vrátiť pod kontrolu ústredných úradov, pretože bola v úplnej bojovej pohotovosti pred možnou ruskou inváziou³⁶.

Ako konflikt medzi separatistami a ukrajinskou vládou eskaloval, Rusko začalo uplatňovať hybridný prístup a nasadilo kombináciu dezinformačnej taktiky, neregulárnych bojovníkov, pravidelných ruských jednotiek a konvenčnej vojenskej podpory na podporu separatistov a destabilizáciu regiónu. V auguste 2014 Rusko vyslalo konvoj kamiónov cez rusko-ukrajinskú hranicu. Ukrajina na tento krok reagovala označením „priama invázia“.³⁷ Ukrajinská Rada národnej bezpečnosti a obrany zverejnila správu o počte a obsahu týchto konvojov, pričom tvrdila, že ich obsahom boli najmä zbrane a munícia. Rusko opustilo svoj hybridný prístup a začalo konvenčnú inváziu do regiónu.³⁸

³⁵ WALKER, Shauna. Russian takeover of Crimea will not descend into war, says Vladimir Putin.

Theguardian.com [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/world/2014/mar/04/ukraine-crisis-russian-troops-crimea-john-kerry-kiev>

³⁶Ukraine reinstates conscription as crisis deepens. *BBC.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z:

<https://www.bbc.com/news/world-europe-27247428>

³⁷ LUHN, Alec a ROBERTS, Dan Ukraine condemns 'direct invasion' as Russian aid convoy crosses border.

Theguardian.com [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/world/2014/aug/22/russian-convoy-crosses-border-ukraine-without-permission>

³⁸ KOFMAN, Michael. *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. Santa Monica: RAND Corporation. 2017. ISBN 978-0-8330-9617-3.

Minské dohody boli sériou medzinárodných dohôd, ktorých cieľom bolo ukončiť vojnu v oblasti Donbas na Ukrajine. Prvý, známy ako Minský protokol, vypracovala v septembri 2014 trilaterálna kontaktná skupina pre Ukrajinu, ktorá pozostáva z Ukrajiny, Ruska a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE). Dohoda vytýčila demarkačnú líniu medzi Ukrajinou a separatistami kontrolovanými časťami Doneckej a Luhanskej oblasti na juhovýchode krajiny. Boje sa nepodarilo zastaviť a tak nasledovala revidovaná dohoda Minsk II, ktorá bola podpísaná vo februári 2015. Táto dohoda pozostávala z balíka opatrení vrátane prímeria, stiahnutia ťažkých zbraní z frontovej línie, prepustenia vojnových zajatcov, ústavnej reformy na Ukrajine udeľujúcej samosprávu niektorým oblastiam Donbasu a obnovenia kontroly štátnej hranice ukrajinská vláda. Hoci boje po podpise dohody ustúpili, nikdy sa úplne neskončili a ustanovenia dohody neboli nikdy plne implementované.

Hybridná vojna v kontexte konfliktu na Ukrajine v roku 2014

O pojme „hybridná vojna“ sa začalo znova aktívne diskutovať po anexii Krymu. Po anexii Krymu NATO definovalo termín „hybridná vojna“ na označenie takzvanej „novej“ ruskej formy konfliktu na Ukrajine, pretože ruské aktivity na Ukrajine úplne nezapadali do predchádzajúcich konceptualizácií. Definícia hybridnej vojny tak bola opäť podrobená koncepčnému rozťahovaniu. Rusko dosiahlo svoje politické ciele na Ukrajine tým, že použilo kombináciu nekinetických nástrojov vrátane kybernetických útokov, propagandy, dezinformácií, ekonomického nátlaku a diplomatického nátlaku a vojenských metód, ako je vedenie tajných operácií a posilnenie zástupných bojovníkov. Okrem toho Rusko systematicky popieralo svoju angažovanosť na Ukrajine. Hybridná vojna teda nepozostávala len z kombinácie pravidelných a nepravidelných prvkov alebo kombinácie vojenských a nevojenských nástrojov, ale aj zo skrytých akcií a podvodov. Preto sa v tomto kontexte hybridný model vojny do značnej miery spájal s Gerasimovovou doktrínou, ktorá zdôrazňuje stierajúce sa rozdiely medzi vojnou a mierom.³⁹

Rusko proti Ukrajine použilo konvenčné vojenské prostriedky, no pridalo niekoľko zvrátov, aby svoju obeť ešte viac frustrovalo a vyčerpalo. Ruskí vojaci, ktorí boli aj počas

³⁹ MCKEW, Molly K. The Gerasimov Doctrine. Politico.com [online]. 2017, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/>

najrozsiahlých vojenských operácií proti Ukrajine v rokoch 2014 – 2015 oblečení v ruských vojenských zelených uniformách bez odznakov boli označovaní za „zelených mužíkov“ a nedošlo k žiadnemu oficiálnemu vyhláseniu vojny, ani k priznaniu ruskou vládou, že vyslala vojakov na Ukrajinu. Ruský prezident Vladimir Putin priznal, že jednotky jeho krajiny obsadili Krym až po skončení „špeciálnej operácie“. ⁴⁰

Medzitým ruské vedenie nikdy neuznalo prítomnosť ruských jednotiek na východnej Ukrajine, hoci dôkazy ukazujú, že Rusko vyslalo do boja moderné zbrane a jednotky. Kremľ hral slovné hry, aby sa vyhli obvineniam za porušovanie medzinárodného práva, napríklad tvrdil, že ruskí vojaci sa stratili a ocitli sa vo vojnovnej zóne. Pokiaľ ide o prítomnosť zbraní na okupovaných územiach Ukrajiny, ruskí predstavitelia uviedli, že ich bojovníci možno ukoristili ukrajinskej armáde alebo ich nejakým spôsobom získali sami. V ďalšom príklade hybridnosti sa na Ukrajine objavili žoldnieri z takzvanej Wagnerovej skupiny, ruskej polovojenskej formácie, ktorá bojovala v globálnych konfliktoch vrátane Sýrie a pravdepodobne aj Sudánu a Stredoafrickej republiky. ⁴¹

Pravidelný let Malaysia Airlines 17, z Amstedamu do Kuala Lumpur bol zostrelený 17. júla 2014 pri lete nad východnou Ukrajinou. Zahynulo všetkých 283 cestujúcich a 15 členov posádky. ⁴² Aj napriek medzinárodnému vyšetrovaniu Rusko popiera, že jeho vojaci zostrelili toto lietadlo. Jedným z argumentov Ruska je, že Ukrajina bola povinná uzavrieť vzdušný priestor vo vojnovnej zóne. Rusko tiež zablokovalo snahy o zriadenie medzinárodného tribunálu a ignorovalo hlavné požiadavky vyšetrovateľov v Holandsku, čím podkopalo a spomalilo vyšetrovanie. Kremľ sa očividne snažil presunúť zodpovednosť na Ukrajinu, aj keď dôkazy jednoznačne dokazujú ruskú vinu. ⁴³

Primárnym cieľom ruských vojenských operácií v tejto fáze bolo udržať Ukrajincov demoralizovaných a vystresovaných zo stále prítomnej hrozby zosilnenej

⁴⁰ Analytical report “The occupation of Crimea: No markings, no names and hiding behind civilians”. Helsinki.org [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Prev_Okupation_Crimea_Engl_A4.pdf

⁴¹ ZAREMBO, Kateryna a SOLDOKYY, Sergiy. The Evolution of Russian Hybrid Warfare: Ukraine. Cepa.org [online]. 2021, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://cepa.org/the-evolution-of-russian-hybrid-warfare-ukraine/>

⁴² MULLEN, Jethro. Report: MH17 hit by burst of 'high-energy objects' from outside. *CNN.com* [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/netherlands-ukraine-mh17-report/index.html>

⁴³ ZAREMBO, Kateryna a SOLDOKYY, Sergiy. The Evolution of Russian Hybrid Warfare: Ukraine. Cepa.org [online]. 2021, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://cepa.org/the-evolution-of-russian-hybrid-warfare-ukraine/>

agresie. Udržiavaním vojny Rusko živí frustráciu a odpor, ktorý Ukrajinci môžu postupne smerovať k vlastným politikom. Tento hnev vyvoláva podozrenia, že napríklad ukrajinskí politici nemajú záujem vojnu ukončiť, prípadne z nej profitovať, alebo ju využívajú na znepriatenie si pro-ruských voličov. Dlhotrvalý konflikt tak zasieva chaos do ukrajinskej politiky a dáva impulz okrajovým a nepriateľským hnutiam.

Politická taktika patrí medzi najvýznamnejšie zbrane v arzenáli hybridnej vojny. Najviditeľnejšie ich Rusko na Ukrajine využívalo v podpore pro-ruských lídrov. Napríklad jeden z najbohatších politikov, Viktor Medvedchuk, sa nikdy netajil svojimi priateľskými vzťahmi s Putinom, ktorý je zároveň krstným otcom jeho dcéry. Síce v roku 2014 nezastával žiadnu funkciu, no stále bol považovaný za hlavného ťahúňa v zákulisí. Keď Rusko začiatkom roku 2014 začalo so svojimi nájazdmi na Ukrajinu, Medvedchuk prevzal úlohu vyjednávača s predstaviteľmi Ruskom kontrolovaných členov militarizovaných skupín na Donbase.⁴⁴

Rovnako dôležitý je aj ekonomický rozmer hybridnej vojny. Ukrajina utrpela ekonomické údery na viacerých frontoch, vrátane strateného priemyslu na Kryme a na východe, priamych nákladov na vojnu, strateného obchodu s Ruskom a Ruskom uložených represívnych opatrení od zákazov dovozu až po ekonomické sankcie voči jednotlivcom. V dôsledku toho po roku 2014 obchod medzi Ruskom a Ukrajinou klesol o 75 % a podľa ukrajinských ekonómov klesol späť na úroveň zo začiatku 21. storočia. Všetky tieto problémy pomohli zmenšiť ukrajinskú ekonomiku, pričom HDP klesol zo 183 miliárd USD v roku 2013 na 91 miliárd USD v roku 2015 a v roku 2019 dosiahol 153 miliárd USD.⁴⁵

Útoky na sociálnu štruktúru a informačný priestor sú úzko prepojené. Mason Clark z Inštitútu pre štúdium vojny tvrdí že ruskí stratégovia považujú informačné operácie za najdôležitejšiu sféru vojenských operácií, pretože je to nezávislé bojisko a zároveň umožňuje úspešné kinetické akcie. Táto stratégia sa premieta do hybridnej vojny, v ktorej je spoločnosť rovnako cieľom ako centrálna vláda alebo armáda. V závislosti od okolností Rusko používa nástroje, ktoré sa zdajú byť najvhodnejšie pre daný účel a načasovanie,

⁴⁴ POLITYUK, Pavel. Factbox-Who is Ukraine's Viktor Medvedchuk, a prominent Putin ally?. *Reuters.com* [online]. 2022, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-medvedchuk-idAFKCN2M50XR>

⁴⁵ The World Bank: Ukraine [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?view=chart>

rôzne fázy ruskej hybridnej vojny sú charakterizované rôznymi nástrojmi.⁴⁶ Cieľom ruskej informačnej stratégie je vzbudiť nedôveru a nestabilitu v krajine, delegitimizovať vládu a destabilizovať spoločnosť.

Rusko-ukrajinský konflikt stopercentne nenapĺňa žiadny z dnes široko uznávaných konceptov vojen. Je tomu tak aj v prípade hybridnej vojny, ktorá je v súčasnosti jedným z najviac diskutovaných pojmov. Práve tento konflikt priniesol významné zmeny v poňatí hybridných hrozieb, respektíve hybridného bojovania, a viedla mnohých autorov k formulovaniu nových definícií, z ktorých niektoré sú v rozpore s predchádzajúcimi pokusmi o konceptualizáciu tohto fenoménu. Fakt, že sa tejto téme súbežne venuje viacero autorov, z ktorých ju väčšina interpretuje po svojom, bez toho, aby reflektovala výsledky svojich predchodcov, iba prispieva k neprehľadnosti debaty a vedie k problémom s vymedzením a použitím konceptu. Výsledkom je, že výraz „hybridná vojna“ sa jasne používa na opis širokého spektra agresívnych aktivít s rôznymi charakteristikami, čo z neho napokon robí veľmi nejednoznačný pojem.

Hybridné hrozby na Slovensku

V tejto kapitole sa pokúsim zhrnúť a vysvetliť hlavné hybridné hrozby na Slovensku pre ich ďalšiu analýzu. Vychádzam pritom z publikácií nezávislej mimovládnej organizácie Globsec, ktorá sa venuje stredo európskej bezpečnostnej politike a z Koncepcie pre boj Slovenskej Republiky proti hybridným hrozbám. Za hlavné hybridné hrozby môžeme považovať kybernetickú a energetickú bezpečnosť, strategickú komunikáciu, zasahovanie zahraničných aktérov a ovplyvňovanie volieb, strategickú korupciu a polovojenské a extrémistické skupiny.⁴⁷ Okrem toho Globsec v roku 2017 skúmal aj index zraniteľnosti jednotlivých krajín v regióne strednej Európy a podvrátných vplyvov Ruskej federácie na región. Stručne opíšem zistenia analýzy Globsecu v súvislosti so Slovenskom.

⁴⁶ CLARK, Mason. *Russian hybrid warfare*. [online]. Washington: Institute for the Study of War, 2020. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Hybrid%20Warfare%20ISW%20Report%202020.pdf>

⁴⁷ KLINGOVÁ, Katarína. Hybridné hrozby na Slovensku Analýza legislatívy, štruktúr a procesov v šiestich tematických oblastiach. *Globsec.org* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2018/01/Hybridne-hrozby-na-SR_6-tematickych-oblasti.pdf

Jeden z významných prostriedkov hybridnej vojny je vojna informačná. Práve preto sú informačné kanály strategickým cieľom protivníka. Útok na informačné a komunikačné technológie je možný realizovať z veľkej vzdialenosti a s nízkymi vstupnými nákladmi, no a aj napriek tomu že dokáže spôsobiť krajine rozsiahle ekonomické a spoločenské škody. Slovenský právny systém na tento typ útoku nie je dostatočne pripravený, pretože nepokrýva všetky oblasti informatickej bezpečnosti. Riešením by bolo zapojiť expertov na danú problematiku do zákonotvorného procesu a prehodnotiť legislatívu, tak aby zodpovedala reálnym hrozbám. Súbežne by sa mali všetci aktéri vzdelávať v tejto problematike, keďže je to relatívne nový a rýchlo sa vyvíjajúci fenomén.⁴⁸

Ďalšie pôsobisko hybridných hrozieb sa nachádza v slovenskej energetike. Slovensko sa snaží diverzifikovať svoje trasy a zdroje dodávok plynu aby zaistilo lepšiu energetickú nezávislosť. Energetická infraštruktúra však nie je chránená proti kybernetickým hrozbám a neexistujú jasne stanovené postupy ako v prípade problému reagovať, preto by sa slovenské orgány mali sústrediť aj na túto problematiku a viac spolupracovať s odborníkmi, ktorí majú na starosti kybernetické hrozby. Touto problematikou sa čiastočne zaoberá Národný bezpečnostný úrad, Ministerstvo hospodárstva a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí.⁴⁹

Jedným z hlavných nástrojov hybridnej vojny je organizované šírenie dezinformácií a fake news. Najlepšou obranou a zároveň prevenciou v boji proti dezinformáciám je strategická komunikácia, za ktorú je zodpovedné Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej Republiky. Bohužiaľ v tomto Slovensko zaostáva, podľa Globsecu je druhou najzraniteľnejšou v stredoeurópskom regióne čo sa týka šírenia fake news, keďže podpora NATO a EÚ je nízka a značná časť spoločnosti verí dezinformáciám a konšpiráciám. Riešením problematiky spojenej so strategickou komunikáciou je zvoliť komplexnejší prístup kde budú zainteresované viaceré zložky verejnej správy, takýto prístup musí byť jasne definovaný v uznesení vlády. Zároveň treba mediálne vzdelávať štátnu správu, médiá a verejnosť a budovať inštitúcie zamerané na strategickú komunikáciu a zahrnúť ich ako súčasť jednotlivých ministerstiev.⁵⁰

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

Zamedziť zasahovaniu zahraničných aktérov do volieb a volebných procesov na Slovensku sa dá napríklad zvýšením miery transparentnosti, publikovaním výročných správ o bezpečnosti Slovenskej republiky, Informačnej služby, Vojenského spravodajstva a správne pomenovať aktérov zasahujúcich do volebných kampaní. Zároveň by pomohlo stanoviť maximálnu sumu volebnej kampane a efektívnejšie sa brániť pred možnými kybernetickými útokmi.

Na Slovensku je veľkým problémom strategická korupcia, ktorú je veľmi náročné odhaliť pretože sa niekedy deje na najvyšších miestach. Týmto rizikám je však možné čeliť úpravou legislatívy, omnoho väčšou finančnou transparentnosťou a cieľným vyhodnocovaním rizík korupcie, zároveň ich zapracovaním do vládnych dokumentov ako napríklad do Bezpečnostnej stratégie SR a Koncepcie pre boj SR proti hybridným hrozbám. Je nutné konštantne podporovať neziskové a mimovládne organizácie zaoberajúce sa korupciou ako aj investigatívnu žurnalistiku zameranú na odhaľovanie korupcie. Je nutné dodať, že momentálne Slovensko neponúka dostatočnú ochranu a bezpečné prostredie pre investigatívnych novinárov.

Posledná hrozba hybridnej vojny, ktorej sa chcem venovať je pôsobenie polovojenských a extrémistických skupín na Slovensku. Tieto skupiny predstavujú bezpečnostnú hrozbu pre demokratický a právny štát ako aj pre spoločnosť a sú mimoriadne náchylné na šírenie propagandy a fake news, často sa vymedzujú proti zahraničnej orientácii Slovenska, preto sa môžu stať jednoduchým terčom zahraničných aktérov, ktorí si prostredníctvom týchto skupín budú šíriť svoj vplyv na Slovensku. Problematická je momentálna právna úprava, respektíve jej totálna absencia, ktorá by sa zaoberala polomilitantnými a extrémistickými skupinami. Je treba prijať koncepčný dokument, ktorý by sa zaoberal pôsobením týchto skupín.

Čo sa týka indexu zraniteľnosti krajín strednej Európy, po Maďarsku najhoršie skončilo Slovensko. Globsec dané krajiny analyzoval v súvislosti s náchylnosťou na ruské vplyvy. Rusko je hlavný hráč v stredoeurópskom regióne, síce je mimo EÚ aj NATO, no silu v regióne demonštruje prostredníctvom diplomacie, energetickej a hospodárskej politiky, informačnej vojny a podporou politikov či hnutí, ktoré sympatizujú s Ruskom. Môžeme sa domnievať, že cieľom Ruska je posilniť svoj vplyv v regióne a oslabiť vplyv EÚ a NATO. Analýza Globsecu spočívala v analýze verejnej mienky, politickej scény, médií, štátnej politiky a opatrení a občianskej spoločnosti. Slovensko získalo skóre 51 zo

Globsec hodnotí zraniteľnosť Slovenska nasledovne: „*Názory a postoje slovenskej verejnosti (so skóre 53 – najvyšším z V4) sú do istej miery odlišné od zvyšku V4 krajín, čo je odzrkadlené najmä odlišnými naratívami vo veci budovania štátnosti (historické sympatie k Rusku ako ochrancovi Slovanov), ako aj súčasnou históriou a postojmi verejnosti voči Rusku a západu. Slováci majú pozitívny vzťah k EÚ, ale zároveň vyjadrujú najmenšiu podporu NATO a úroveň ich protiamerických nálad je najvyššia v regióne. Takéto postoje vytvárajú úrodnú pôdu pre hlbšiu eróziu prozápadnej orientácie Slovenska a politické sily pokúšajúce sa profitovať z týchto postojov a emócií. To sa odzrkadľuje aj na výsledkoch v kategórii Politická scéna, kde sa Slovensko ocitlo ako druhé najzraniteľnejšie po Maďarsku, s celkovým skóre 50. Postoj hlavnej vládnej strany (SMER-SD) voči Ruskej federácii je označovaný za priateľsky pragmatický, čo môžeme charakterizovať ako sledovanie vlastných hospodárskych záujmov vyhybajúc sa otvorenej kritike ruskej domácej a zahraničnej politiky. Vysoká úroveň energetickej závislosti od Ruska a pre krajinu výhodné poskytovanie tranzitu ruského plynu do západnej Európy tiež zohrávajú dôležitú rolu. Menší vládny koaličný partner, Slovenská národná strana, je známa pre jej dlhodobé sympatie k Rusku a otvoreným opovrhovaním NATO a Spojenými štátmi, aj keď táto rétorika aktuálne ustúpila so zmenou vo vedení strany. Slovensko sa tiež umiestnilo relatívne vysoko v kategóriách Médiá a Štátne protiopatrenia (40 a 78 bodov). Absencia efektívnych štátnych protiopatrení voči nepriateľským vonkajším vplyvom a nedostatok uvedomenia zo strany verejnosti tak výrazne prispievajú k zraniteľnosti Slovenska.*“⁵²

Fake News ako nástroj hybridnej vojny

Pod pojmom „fake news“ si môžeme predstaviť nepravdivé alebo zavádzajúce informácie prezentované ako správy s cieľom poškodiť dobré meno osoby alebo subjektu. Tento pojem však nemá pevnú definíciu a široko sa používa na akýkoľvek typ nepravdivých informácií. V niektorých definíciách „fake news“ zahŕňajú satirické články nesprávne interpretované ako pravé a články, ktoré používajú clickbaitové titulky, ktoré

⁵¹ MILO, Daniel. KLINGOVÁ, Katarína. BRUDZINSKA, Kinga. Index zraniteľnosti. Hodnotenie podvrätneho vplyvu Ruska v Strednej Európe. *globsec.org* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27].

Dostupné z:

https://www.globsec.org/wpcontent/uploads/2017/09/summary_of_vulnerability_index_in_slovak.pdf

⁵² Ibid.

nie sú podporované v texte. Prevalencia falošných správ sa zvýšila s nedávnym nárastom sociálnych sietí a tieto dezinformácie postupne prenikajú do bežných médií.⁵³ Samotný pojem je neologizmus, teda nový alebo zmenený výraz, ktorý vstupuje do jazyka, poháňaný kultúrou alebo technologickými zmenami.

Mediálny vedec Nolan Higdon v svojej knihe *The Anatomy of Fake News* definoval fake news ako nepravdivý alebo zavádzajúci obsah prezentovaný ako správy a komunikovaný vo formátoch hovorenej, písanej, tlačenej, elektronickej a digitálnej komunikácie. Falošné správy tiež označujú príbehy, ktoré sú vymyslené a nemajú žiadne alebo len veľmi málo overiteľných faktov.⁵⁴

Samotný výraz „fake news“ bol zrejme prvýkrát použitý v 90-tych rokoch 19. storočia počas éry žltého žurnalizmu.⁵⁵ Takzvaná žltá žurnalistika sa vyznačovala senzačnými, často neoverenými a nelegitímnymi správami, ktoré používali pútavé titulky na zvýšenie predaja. Techniky môžu zahŕňať zveličovanie spravodajských udalostí, škandálov alebo senzácie. Éra žltého žurnalizmu vrcholila v polovici 90-tych rokov 19. storočia v USA. Jednalo sa o obdobie mediálnej vojny magnátov medzi New York World od Josepha Pulitzer a New York Journal od Williama Randolpha Hearsta.⁵⁶

Fake news sa stali populárnymi a rýchlo sa rozšírili na prelome 19-teho a 20-teho storočia, kedy boli noviny a časopisy veľmi žiadané. Fake news a propaganda sa často používali počas vojnových konfliktov v snahe zmeniť verejnú mienku tým a presvedčať ľudí, že ich krajina by mala ísť do vojny, alebo že druhá strana je ich nepriateľ. V roku 1898 sa na Kube potopila loď amerického námorníctva s názvom USS Maine. Niektoré z vtedajších novín obvinili Španielov z potopenia a použili ilustrácie dramatického výbuchu, aby presvedčili čitateľov, že je to pravda. Neexistoval však žiadny skutočný dôkaz o tom, že je to skutočnosť, Američania však videli Španielov ako nepriateľa. O niekoľko rokov

⁵³ HUNT, Elle. What is fake news? How to spot it and what you can do to stop it. *Theguardian.com* [online]. 2016, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2016/dec/18/what-is-fake-news-pizzagate>

⁵⁴ HIGDON, Nolan. *The anatomy of fake news: A critical news literacy education*. California: University of California Press. 2020. ISBN 9780520347878.

⁵⁵ The Real Story of 'Fake News'. Merriam-webster.com [online]. 2017, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/the-real-story-of-fake-news>

⁵⁶ BIAGI, Shirley. *Media/Impact: An Introduction to Mass Media*. Cengage Learning. 2016. ISBN 978-1-305-58098-5.

neskôr vypukla španielsko-americká vojna.⁵⁷

Keď New York Times uverejnil prejav Woodrowa Wilsona z roku 1915, ktorý spopularizoval frázu „America first“, použili aj podnadpis „Fake News Condemned“ na opísanie časti jeho prejavu varujúceho pred propagandou a dezinformáciami, hoci Samotný Wilson nepoužil pojem „fake news“. Wilson vo svojom prejave varoval pred narastajúcim problémom so správami, ktoré sa ukazujú ako nepravdivé, a mohlo by to podkopať demokraciu a princíp slobodnej a presnej tlače.⁵⁸

V roku 1917 počas prvej svetovej vojny, britské noviny ako *Times* a *Daily Mail* priniesli strašný príbeh, v ktorom tvrdili, že Nemci extrahovali tuk z tiel mŕtvych vojakov na oboch stranách vojny na výrobu mydla a margarínu. Tento príbeh prišiel z oficiálneho britského vládneho oddelenia a dostal sa do tlače. Úradníci vedeli, že tento príbeh nie je pravdivý, ale pomohol presvedčiť čitateľov, že Nemci sú barbarským nepriateľom a mnohých presvedčil, že musia byť porazení.⁵⁹

Samotné fake news ako aj používanie tohto termínu sa však rozšírilo až v 21. storočí. Rastúca otvorenosť, prístup a rozšírenosť internetu viedli k úmernému rastu. Nové informácie a príbehy sa zverejňujú neustále a rýchlejšie ako kedykoľvek predtým, často bez overenia a sú otvorené v podstate každému s internetovým pripojením.⁶⁰ Podľa redaktora *BuzzFeed* Craiga Silvermana zohrávajú používatelia Facebooku významnú úlohu pri napĺňaní falošných správ tým, že robia zo senzačných príbehov trend a jednotlivci stojaci za Google AdSense v podstate financujú webové stránky s falošnými správami a ich obsah.⁶¹

Tento pojem rozhodne spopularizoval aj Donald Trump, v čase svojej prezidentskej kampane. Mnoho online pro-Trumpovských falošných správ pochádza z mesta Veles v

⁵⁷ A brief history of fake news. *BBC.co.uk* [online]. [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zwcgn9q>

⁵⁸ CHURCHWELL, Sarah. *Behold America: A History of America First and the American Dream*. United Kingdom: Bloomsbury, 2018. ISBN 978-1408894804

⁵⁹ A brief history of fake news. *BBC.co.uk* [online]. [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zwcgn9q>

⁶⁰ BURKHARDT, Johanna. Combating fake news in the digital age. *American Library Association* [online]. 2017, roč. 53, č.8 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://journals.ala.org/index.php/ltr/issue/viewIssue/662/423>

⁶¹ Interview SILVERMAN, Craig. Fake News Expert On How False Stories Spread And Why People Believe Them, *NPR.org* [online]. 2016, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://choice.npr.org/index.html?origin=https://www.npr.org/2016/12/14/505547295/fake-news-expert-on-how-false-stories-spread-and-why-people-believe-them>

Macedónsku, kde približne sedem rôznych fake news organizácií zamestnáva stovky tínedžerov, aby rýchlo vyrábali a plagizovali senzačné príbehy pre rôzne spoločnosti a strany so sídlom v USA. Jeden z aktérov tvrdí, že písaním týchto správ si za mesiac zarobil 1800 eur, zatiaľ čo priemerná mzda v danom meste by vyšla na 350 EUR.⁶² Akademici z Princeton University, Dartmouth College a University of Exeter skúmali konzumáciu falošných správ počas prezidentskej kampane v USA v roku 2016. Ich zistenia ukázali, že priaznivci Trumpa a starší Američania (nad 60 rokov) oveľa častejšie konzumovali falošné správy ako priaznivci Clintonovej.⁶³

Dezinformačné a pro-ruské médiá na Slovensku

V čase konfliktu na Ukrajine v roku 2014 na Slovensku fungovali dezinformačné a konšpiračné médiá na plné obrátky. Pro-ruská propaganda sa tak šírila medzi slovenskou verejnosťou, najčastejšie na internete, no výnimkou neboli ani tlačené médiá a v niektorých prípadoch dokonca televízia. Prítomnosť pro-ruskej propagandy v slovenských médiách oficiálne priznalo aj ministerstvo vnútra v roku 2016.⁶⁴ V tejto kapitole stručne zhrniem najpopulárnejšie dezinformačné médiá na Slovensku, vysvetlím ich fungovanie a pokúsim sa priblížiť situáciu na Slovensku a ako sa proti fake news bojuje.

Jednoznačne najpopulárnejšie a najvplyvnejšie dezinformačné médium na Slovensku je web *Hlavnespravy.sk*. Popularitu nabral v čase konfliktu na Ukrajine v roku 2014, kedy *Hlavnespravy.sk* začali bez overovania publikovať pro-ruskú propagandu, avšak médium kombinuje dezinformačné správy s reálnymi, takže v čitateľoch budí dojem seriózneho média. Za webom stojí Rus Jevgenij Paľcev, ktorý má podľa článku *Denníka N* priame napojenie na Rusko, keďže Paľcev udržiava úzky kontakt s mediálnou agentúrou *Rossija Segodňa*, ktorú financuje Kremľ. Na internete sa objavili fotografie Paľceva v centrále ruského štátneho média *Sputnik*, ktorý ovplyvňuje verejnú mienku mimo Ruska.

⁶² KIRBY, Emma Jane. The city getting rich from fake news. BBC.com [online]. 2016, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-38168281>

⁶³ GUESS, Andrew, NYHAN, Brendan, REIFLER, Jason. *Selective exposure to misinformation: Evidence from the consumption of fake news during the 2016 U.S. presidential campaign*. Dartmouth College. 2018, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://about.fb.com/wp-content/uploads/2018/01/fake-news-2016.pdf>

⁶⁴ ŠNÍDL, Vladimír. Štát prvýkrát priznal, že ruská propaganda útočí na prozápadné smerovanie Slovenska. *dennikn.sk* [online]. 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/481082/stat-prvykrat-priznal-ze-ruska-propaganda-utoci-prozapadne-smerovanie-slovenska/?ref=inc>

Paľcev túto správu potvrdil, no tvrdí že tam bol len ako tlmočník. Pre *Hlavnespravy.sk* však píše pod pseudonymom Eugen Rusnák.⁶⁵ V súvislosti s momentálnym vývojom situácie na Ukrajine Národný bezpečnostný úrad web v marci 2022 zablokoval.⁶⁶

Druhým výrazne vplyvným médiom je *Zem a vek*. Funguje v tlačenej verzii ako mesačník, alebo ako web *Zemavek.sk*, médium však pravidelne po Slovensku organizuje aj rôzne vystúpenia a besedy. Šéfredaktor média je Tibor Rostás. Prepojenie na Rusko je jednoznačné, keďže existuje nahrávka kde Rostás žiadal ruské veľvyslanectvo o finančnú podporu na financovanie média výmenou za propagáciu „vzájomnosti a politickej sily“.⁶⁷ Okrem pro-ruskej propagandy je médium známe aj svojimi konšpiračnými článkami, v ktorých odmieta vedecké stanoviská doktorov a propaguje šarlatánsku medicínu, alebo sa venuje sionizmu. V roku 2017 prokuratúra začala Rostása trestne stíhať za podnecovanie rasovej a etnickej nenávisti, v súvislosti s jeho článkom o Židoch. Aj napriek tomu že je osoba Tibora Rostása a jeho prezencia v médiách problematická, Fakulty masmediálnej komunikácie UCM v Trnave ho pozvala ako jedného z rečníkov na mediálnej konferencii a dala mu tak ešte väčší priestor prezentovať svoje názory, dokonca na akademickej pôde.⁶⁸

Za ďalšie známe konšpiračné médium, avšak už s menším dosahom, sa dá považovať internetové rádio *Slobodný vysielateľ*. Vysielateľ začalo v roku 2013 s cieľom pozdvihnúť národné povedomie a podporiť slovenskú ekonomiku, no v skutočnosti len poskytuje priestor dezinformáciám a ruskej propagande. Do rádia sú pravidelne pozývaní hostia, ktorí majú radikálne nastavenie a otvorene sa hlásia k rôznym konšpiračným teóriám. *Slobodný vysielateľ* tak dáva voľný priestor šíreniu nebezpečnej propagandy. Rádio je financované dobrovoľnými príspevkami poslucháčov alebo podporovateľov, no historička a aktivistka Elena Gluško tvrdí, že médium je jedným z prostriedkov ruskej vlády v hybridnej vojne na Ukrajine. Rusko sa podľa nej začalo na vojnu pripravovať už

⁶⁵ ŠNÍDL, Vladimír. Propagandu pre Hlavné správy píše Rus, ktorý sa chodí radiť do agentúry Kremľa. *Dennikn.sk* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/1288348/propagandu-pre-hlavne-spravy-pise-rus-ktory-sa-chodi-radit-do-agentury-kremla-odomknute/>

⁶⁶ TASR. NBÚ zablokoval web Hlavných správ, využil nový inštitút blokovania. *Teraz.sk* [online]. 2022 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/nbu-zablokoval-web-hlavnych-sprav-vy/616210-clanok.html>

⁶⁷ BENČÍK, Ján. Ako je to s údajnou nezávislosťou Tibora Rostása. *Dennikn.sk* [online]. 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/378330/ako-je-to-s-udajnou-nezavislostou-tibora-rostasa/>

⁶⁸ POLÁŠ, Martin. Na mediálnu konferenciu si univerzita pozvala aj konšpirátora Rostása. *medialne.trend.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://medialne.trend.sk/tlac/medialnu-konferenciu-univerzita-pozvala-aj-konspiratora-rostasa>

v roku 2013, kedy začali v Európe vznikať pro-ruské médiá podobné *Slobodnému vysielacu*.⁶⁹

Medzi ďalšie konšpiračné médiá patrí aj *Infovojna.bz*, slovenský dezinformačný web, ktorý založil Norbert Lichtner zo *Slobodného vysielaca* a Ľubomír Huďo, zo *Zem a vek*. Databáza konšpiračných webov uvádza aj napríklad *Protiprudu.org*, *Badatel.net*, *Qanon.sk*, *Stratenaeuropa.sk*, *Protiprud.sk*, a mnoho iných. Celá databáza je dostupná na *Konspiratori.sk*.⁷⁰ Okrem databázy konšpiračných webov ako dobrá pomôcka alebo istý „mediálny kompas“ slúži aj Facebookova stránka *Hoaxy a podvody - Policia SR*, weby *Hoax.sk*, *Demagog.sk*, *Pouzimerozum.sk* či *Argumentuj.sk*, ktoré sa venujú vyvracaniu fake news, hoaxov a dezinformácií. Je nutné však poznamenať, že v roku 2014 tieto stránky neboli až také aktívne a nevedeli teda dostatočne rýchlo reagovať na všetky dezinformácie týkajúce sa konfliktu, tak isto fenomén fake news bol relatívne novým javom, s čím Rusko vo svojej informačnej vojne rátalo a zastihlo tak mnoho štátov nepripravených.

Agentúra Focus urobila prieskum medzi slovenskými učiteľmi a vyšli z toho alarmujúce výsledky. Viac ako polovica učiteľov by svojim žiakom odporučilo dezinformačné médiá, konkrétne až 57% učiteľov by odporučilo *Hlavn spravvy.sk*, 53% *Zemavek.sk*, 20% *Slobodnyvysielac.sk* a tak isto 20% *Infovojna.bz*. Prieskumu sa v roku 2019 zúčastnilo 523 slovenských učiteľov druhého stupňa základných škôl.⁷¹ Bohužiaľ, podobné dáta nie sú dostupné z obdobia pred alebo tesne po vypuknutí konfliktu na východnej Ukrajine. Tento prieskum bol robený na príliš malej vzorke učiteľov, takže nie je správne tieto dáta interpretovať plošne, každopádne výsledok naznačuje, že by sa mala venovať oveľa väčšia pozornosť mediálnemu vzdelávaniu v školstve a vzdelávaní samotných pedagógov.

Slovenský stredoškolský učiteľ Juraj Smatana v roku 2015, v nadväznosti na dianie na Ukrajine, zostavil zoznam 42 českých a slovenských webov, ktoré šíria ruskú propagandu. V rozhovore, ktorý publikoval *Denník N* hovorí, že weby zväčša spája to, že

⁶⁹ TASR. E. Gluško: Európa prehrala informačnú vojnu s Ruskom. *teraz.sk* [online]. 2014 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/glusko-informacie-media-navsteva/84225-clanok.html>

⁷⁰ Zoznam stránok so sporným obsahom. *Konspiratori.sk* [online]. [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://konspiratori.sk/zoznam-stranok>

⁷¹ GODA, Jakub. Hlavné správy a Zem a vek patria podľa prieskumu medzi naj dôveryhodnejšie médiá medzi učiteľmi. *Dennikn.sk* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1571691/hlavne-spravy-a-zem-a-vek-patria-podla-prieskumu-focusu-medzi-najdoveveryhodnejšie-media-medzi-ucitelmi/?ref=in>

sú anonymné, ale zároveň majú profesionálne vytvorený obsah.⁷² Na Slovensku sa tejto problematike venuje aj web *Konspiratori.sk*, ktorý pravidelne zverejňuje a aktualizuje databázu neseriózných alebo konšpiračných webových stránok. Túto databázu tvoria členovia odbornej komisie, ktorí posudzujú weby podľa jasne stanovených kritérií. Medzi členov komisie sa radí aj Smatana, okrem neho sú tam aj iní renomovaní historici, analytici, vedci, profesori a reportéri. Weby musia spĺňať aspoň jeden z týchto bodov, ktoré sú zverejnené na webe *Konspiratori.sk*:

1. Stránka obsahuje materiály podvodného a šarlatánskeho charakteru ako napr. zázračná liečba, kúzelné preparáty a podobne. Kritériom je rozpor s objektívnym, vedeckým poznaním, zvlášť ak môžu uvedené informácie spôsobiť zanedbanie potrebnej liečby alebo priamo poškodenie zdravia. Nevzťahuje sa na tradičné alternatívne spôsoby liečby, propagáciu zdravého životného štýlu, prírode blízky postupov a podobne.
2. Stránka obsahuje klamlivé, dezinformačné správy a lživú propagandu, čiže tvrdenia, ktoré sú v rozpore s faktami, napr. fotografie a videá použité v inom, zavádzajúcom kontexte, vymyslené alebo závažne prekrútené udalosti atď. Netýka sa jasne prezentovaných názorových článkov.
3. Stránka obsahuje konšpiračné teórie a "bludy", ktoré môžu mať vážnejšie politické, ekonomické, zdravotné dôsledky, vyvolávanie vášní a nenávisť, bez ich kritického zhodnotenia. Nevzťahuje sa na zaujímavosti, záhady, jasne označené špekulácie.
4. Stránka obsahuje vulgarizmy, výzvy k násiliu, extrémistický obsah, šírenie poplašných správ, agresívne osobné útoky, napr. "vyrovnávanie si účtov", hanobenie menšín, rás, národností, náboženských skupín atď.
5. Stránka nerešpektuje základné zásady novinárskej etiky: neuverejňuje opravné správy (dementi), ponecháva dostupné a neopravené správy, ktoré sa objektívne ukázali ako nepravdivé. Stránka nemá jasného vlastníka a autorov (ochrana zdrojov a možnosť pseudonymov sa rešpektuje), stránka neuverejňuje prípadné reakcie dotknutej strany, hrubým spôsobom mieša správy a komentáre, opakovane publikuje šokujúce nepravdivé

72 ŠNÍDL, Vladimír. Proruskú propagandu o zhýralom Západe u nás šíri 42 webov. *Dennikn.sk* [online]. 2015 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/57740/prorusku-propagandu-o-zhyralom-zapade-u-nas-siri-42-webov/>

tvrdenia za účelom zvýšenia návštevnosti, ktoré však obratom opravuje, atď.⁷³

Konflikt na východnej Ukrajine ktorému sa primárne v tejto práci venujem sa neskončil, len na určité obdobie „zamrzol“. 24. februára 2022 však Rusko vojensky napadlo Ukrajinu a na území celej Ukrajiny momentálne prebieha krutá vojna, ktorá je v čase písania tejto diplomovej práce najväčšia bojová operácia na území Európy od konca druhej svetovej vojny. Tentokrát sa však slovenská vláda rozhodla proti dezinformáciám a propagande aktívne bojovať a najznámejšie slovenské weby boli dokonca vypnuté. Polícia Slovenskej Republiky sa rozhodla tiež bojovať proti ruskej propagande a občanom radí ako rozoznať fake news od pravdy, ako si správy preverovať a dáva do povedomia svoju stránku *Hoaxy a podvody - Polícia SR*, kde pravidelne odhaľuje fake news.⁷⁴

Príklady fake news na Slovensku

V tejto kapitole zmienim niekoľko príkladov fake news v slovenských médiách, ktoré sa týkali konfliktu na Ukrajine v roku 2014 a pokúsim sa ich hlbšie analyzovať.

Nelegálne transplantácie na východnej Ukrajine

Jedna zo správ, ktoré obleteli niektoré slovenské médiá sa týkala toho, že Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) má údajné dôkazy o tom ako sa na východe Ukrajiny vykonávali nelegálne transplantácie. Separatisti na východe Ukrajiny údajne objavili telá, ktoré mali vyoperované orgány. Túto správu najprv publikovala rozhlasová stanica *Hlas Ruska*, potom rozvinulo slovenské konšpiračné médium *Hlavné Správy*, ktoré ku tomu pridalo falošný citát zástupkyne OBSE Madiny Džarbusynovej, OBSE to samozrejme poprela.⁷⁵

Ak si podrobne rozoberieme túto falošnú správu, OBSE vydala 24. septembra 2014 svoj pravidelný denný report, v ktorom spomína, že jej pozorovatelia navštívili dva, z troch nahlásených neoznačených hrobov, pri obci Nižňaja Krynka a že v nich boli nájdené telá

⁷³ Prečo vznikla táto iniciatíva. *Konspiratori.sk* [online]. [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://konspiratori.sk/dovod-vzniku#1>

⁷⁴ Facebookova stránka: Hoaxy a podvody - Polícia SR [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/hoaxPZ/>

⁷⁵ OBSE nemá dôkazy o nelegálnych transplantáciach na Ukrajine. *Tribune.cz* [online]. [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.tribune.cz/zdravotnictvi/obse-nema-dukazy-o-nelegalnich-transplantacich-na-ukrajine/>

celkom štyroch osôb a zbraň, ktorú zrejme boli na mieste zastrelené. Popri detailnom popise miesta, vrátane cedule s nápisom „Zomreli kvôli Putinovým klamstvám“ však záznam neobsahuje žiadne závery ani scenáre týkajúce sa toho, ako tu k tragédii došlo.⁷⁶

Ešte v ten istý deň správu preberajú ruské médiá, predovšetkým televízia *Russia Today*. V reportáži, ktorá zachytáva expertov OBSE priamo na mieste, je primiešané vyjadrenie údajnej miestnej obyvateľky. Prvýkrát sa objavuje termín „mäsový hrob“ a prvýkrát je spomenutá spojitosť medzi hrobmi a údajným pohybom ukrajinských militantných jednotiek. V reportáži ruské authority požadujú vyšetrenie, či nejde o vojnový zločin. Celý kontext o masovom vojnovom zločine ukrajinských ozbrojencov je teda vytvorený tu – zatiaľ v podobe špekulácie a výzvy.⁷⁷

Ďalším nenápadným posunom je formulácia „OBSE informuje Európsku Úniu o náleze mäsových hrobov na Ukrajine“. OBSE ale o masových hroboch nehovorí, OBSE navyše bola k spomínaným pohrebiskám privolaná milíciou Doneckej ľudovej republiky, teda OBSE de facto nie je zdrojom informácie, iba referentom, no pro-ruské weby hovoria o tom, že OBSE informovala EÚ o masových hroboch. Správa sa rýchlo šíri a mutuje, 25. septembra 2014 je už na *Hlavnospavy.sk*, avšak tu sa už uvádza aj to, že obetí bolo až 40 a že niektorým z nich boli odobraté vnútorné orgány.⁷⁸ Túto správu prevezmú ďalšie a ďalšie konšpiračné alebo pro-ruské médiá.

⁷⁶ Latest from OSCE Special Monitoring Mission (SMM) to Ukraine based on information received as of 18:00 (Kyiv time), 23 September 2014. [osce.org](https://www.osce.org/ukraine-smm/124216) [online]. 2014 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.osce.org/ukraine-smm/124216>

⁷⁷ KUNTNEROVÁ, Linda, CAKL, Ondřej. Trajektorie jednoho infolaundry. *transparency.cz* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/trajektorie-jednoho-infolaundry/>

⁷⁸ V zajateckom tábore ukrajinskej armády pod Doneckom našli telá zversky zabitých žien. *hlavnespravy.sk* [online]. 2014 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/v-zajateckom-tabore-ukrajinskej-armady-pod-doneckom-nasli-tela-zversky-zabitych-zien/371061>

V zajateckom tábore ukrajinskej armády pod Doneckom našli telá zversky zabíjaných žien

Doneck 25. septembra 2014 (HSP/KP/Foto:KP)

Rozoberanie trosiek na územiach oslobodených od ukrajinskej armády a Národnej gardy je sprevádzané skutočne otravnými nálezmi

Robotníci zo šachty Kommunarskaja, asi 50 kilometra od Donecka, našli v jej areáli telá civilistov (40 tel), ktorých postrelali kyjevskí „osloboditelia“.

Zahrabaná mŕtva žena

NAJČITANEJŠIE

24 hodín | 3 dni | 7 dní

- Herca Jána Koleníka odsúdili za daňový podvod
- Kauza zmeniek Markízy: Svedok Cvik pohrdá, že pónikal na verifikačnú zmenu za 26 miliónov Nicholsonovcom, Sulíkovi aj Krajčiakovi. SaS sa dištancuje, Nicholsonová poskyla dôkaz, ako ju Cvik neúspešne lanáril
- Kočner bude na súde hovoriť o Nicholsonovej. „Veľmi sa na to teším“ povedal
- Český europoslanec vystúpil na tlačovke výboru europarlamentu a členému europarlamentu skýsil povznesené eurošmevy
- Bývalú zamestnankyňu Čaputovej, ktorá urazila účastníkov pochodu za život, prichýlil jedna z politických strán
- Verejnosť je fľokovaná. Polícia zo Salzburgu očividne nezvláda migrantov. Budú zranenia policajného zboru v budúcnosti v Rakúsku

TOP ZA 7 DNÍ Z BLOGU

Najčítanejší | Hodnotenie

(Zdroj: <https://www.hlavnespravdy.sk/v-zajateckom-tabore-ukrajinskej-armady-pod-doneckom-nasli-tela-zversky-zabitych-zien/371061>)

Zástupkyňa OBSE Madina Džarbusynová reagovala na lavínu fake news a v ukrajinskej televízií sa vyjadrila k celej situácii. Vysvetľuje, že informácie o masových hrobách a nelegálnych transplantáciách nie sú oficiálnym vyjadrením OBSE, no celú situáciu OBSE prešetrí. Medzitým sa dezinformačné weby v mnohých článkoch odvolávajú práve na Džarbusynovú a počet obetí v neexistujúcich masových hrobách tiež stúpa. Napríklad už 30. septembra 2014 je ich podľa ruského webu *RIA Novosti* už 400.⁷⁹

Ako sa správa šírila a premieňala, formoval sa aj jej naratív. Niektoré verzie vniesli do príbehu nové postavy či súvislosti, niektoré ostali nepozmenené. Jedna verzia tvrdila, že pracovník OBSE Einar Graudins potvrdil po návšteve Nižnej Krynky, že tam prebiehali masové popravy. Vzápätí však vyšlo najavo, že Graudins nie je členom OBSE, ale pro-ruský aktivista, ktorý sa v oblasti pohyboval a zdieľal svoju verziu s ruskými médiami. Súbežne v súvislosti s nelegálnymi transplantáciami „unikla“ e-mailová komunikácia korešpondencie medzi právnikom Sergejom Vlasenkom a nemeckou lekárkou Olgou Weber, ktorá mala potvrdiť, že na predaji orgánov sa podieľa priamo ukrajinská národná armáda. Túto informáciu mala údajne potvrdiť aj politička Yulia Tymoshenko, znova

⁷⁹ Human rights activist: more than 400 bodies found in burial places near Donetsk. *Ria.ru* [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://ria.ru/20140930/1026327604.html>

v uniknutom e-maile, a týmto sa začarovaný kruh uzavrel.⁸⁰

Ukrajinská stíhačka zostrelila Boeing

Pri zostrení civilného lieta Malaysia Airlines 17 na území východnej Ukrajiny zahynulo všetkých 283 cestujúcich a 15 členov posádky.⁸¹ K zostreniu došlo počas vojny v Donbase nad oblasťou kontrolovanou ruskými separatistickými silami. Zodpovednosť za vyšetovanie bola delegovaná na Holandský bezpečnostný výbor a spoločný vyšetovací tím pod vedením Holandska, ktorí dospeli k záveru, že lietadlo bolo zostrelené raketou typu Buk, z 53. protiletadlovej raketovej brigády Ruskej federácie, prepravenej z Ruska v deň havárie, vypálenej z poľa kontrolovanej oblasti a odpaľovací systém sa potom vrátil naspať do Ruska.⁸² Ruská vláda poprela účasť na zostrení lietadla a jej popis toho, ako bolo lietadlo zostrelené, sa v priebehu času menil. Pokrytie v ruských médiách sa tiež razantne líšilo.

Táto tragická udalosť vzbudila obrovský nárast záujmu širšej verejnosti ohľadom vývoja situácie na východnej Ukrajine. Rusko sa snažilo zvaliť vinu Ukrajinu, významnú úlohu pri tom zohrali pro-ruské weby a propaganda, ako aj fakt, že Rusi sa snažili zmarifikovať celé vyšetovanie. Separatisti sľúbili poskytnúť prístup národnej vyšetovacej komisii a spoluprácu s ukrajinskými orgánmi a pozorovateľmi OBSE, počas prvých dvoch dní vyšetovania však zabránili OBSE a pracovníkom ukrajinského ministerstva pre mimoriadne situácie voľne pracovať na mieste havárie. Pro-ruskí rebeli zamínovali prístupy k miestu havárie a presunuli ťažké delostrelectvo, takže vyšetovacia komisia z dôvodu obáv o svoju bezpečnosť musela miesto havárie opustiť. Vyšetovanie sa obnovilo až v auguste 2015, kedy vyšetovací tím pod vedením Holandska našiel na mieste havárie možné časti odpaľovacieho zariadenia rakiet Buk.⁸³

Jedná z falošných správ, ktorá kolovala mediálnym priestorom bola tá, že

⁸⁰ KUNTNEROVÁ, Linda, CAKL, Ondřej. Trajektorie jednoho info launderingu. *transparency.cz* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/trajektorie-jednoho-info-launderingu/>

⁸¹ MULLEN, Jethro. Report: MH17 hit by burst of 'high-energy objects' from outside. *CNN.com* [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/netherlands-ukraine-mh17-report/index.html>

⁸² MH17 missile owned by Russian brigade, investigators say. *BBC.com* [online]. 2018, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44235402>

⁸³ DEARDEN, Lizzie. MH17 crash: Fragments of Russian missile BUK launcher found at crash site.

malajzijský Boeing zostrelila Ukrajina. Dokazovala to (falošná) družicová fotografia kde je spadnuté lietadlo a v pozadí ukrajinská stíhačka. Mig-29.⁸⁴ Táto správa pochádza od samotnej ruskej armády, kedy Nikolaj Paršin, šéf raketového a delostreleckého oddelenia na ruskom ministerstve obrany tvrdil, že raketu Rusko previezlo v roku 1986 k vojenskej jednotke na Ukrajine, jeho vyjadrenia sa obratom dostali do rusko-jazyčných médií.⁸⁵ To spustilo reťazovú reakciu a falošnú správu prevzali aj iné dezinformačné weby, vrátane *Hlavnespravy.sk*.

independent.co.uk [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/mh17-crash-investigators-find-parts-of-buk-missile-possibly-used-to-shoot-plane-down-10450053.html>

⁸⁴ SMATANA, Juraj. Hlavnespravy.sk robia z Rusov šialencov, ktorí sa neboja jadrovej vojny. *dennikn.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1005671/hlavnespravy-robja-z-rusov-sialencov/>

⁸⁵ TASR. Ruská armáda na základe vyšetrovania tvrdí, že let MH17 zostrelila ukrajinská raketa. *markiza.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.markiza.sk/spravy/zahranicne/1935165_ruska-armada-na-zaklade-vysetrovania-tvrdi-ze-let-mh17-zostrelila-ukrajinska-raketa

Все новости

Политика

Экономика

Общество

В мире

Криминал

Технологии

Зд

Погода

Юбилей программы "Время"

Москва

© 14 ноября 2014, 18:00

За мгновения до крушения «Боинга» под Донецком — уникальный кадр в аналитической программе «Однако»

(Zdroj: <https://dennikn.sk/blog/1005671/hlavnespravvy-robja-z-rusov-sialencov/>)

V čase kedy prebiehalo vyšetovanie holandskej komisie sa do médií dostala ďalšia správa, konkrétne že Rusko a Malajzia začali svoje vlastné vyšetovanie. Rusko-malajzijská vyšetovacia komisia však bola len výmysel, ktorý mal za cieľ zneistiť verejnosť a narušiť dôveru voči tej holandskej, nikdy neboli publikované žiadne oficiálne závery tejto komisie. S týmto prišli ako prvé znova rusko-jazyčné médiá, pravdepodobne

web *Atnifashist.com*⁸⁶ a prevzali to následne aj slovenské dezinformačné weby ako napríklad *Hlavnespravy.sk*.⁸⁷

Ako je demonštrované v správe o nelegálnych transplantáciách na východe Ukrajiny, aj v tomto prípade falošná správa putuje rôznymi médiami v rôznych obmenách, stále s novými dodatkami a senzáciami. Podľa údajných „nových“ informácií, rozkaz k zostreleniu lietadla mal vydať generál ozbrojených síl Ukrajiny Viktor Muženko.⁸⁸ Iné médiá, vrátane slovenského *Hlavnespravy.sk* zasa tvrdia, že cieľom údajnej ukrajinskej rakety malo byť lietadlo Vladimíra Putina. Mala to dokazovať vizuálna podobnosť oboch lietadiel, ako aj fakt, že letové dráhy oboch lietadiel sa mali pretínať v rovnakej letovej výške, čo je veľmi chabá argumentácia.

Malajzijský Boeing (vľavo) a lietadlo prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina (vpravo)

(Zdroj: <https://www.hlavnespravy.sk/letecky-expert-vyslovil-nazor-ze-cielom-ukrajinskej-rakety-mohlo-byt-lietadlo-vladimira-putina/306163>)

Do tejto mediálnej vlny falošných správ sa nechtiac dostalo aj seriózne médium *BBC*, ktoré natočilo dokument o zostrelení lietadla Malaysian airlines. V dokumente sa spomínajú aj rôzne konšpirácie, ktoré sprevádzali vyšetrovanie, no odborníci v dokumente

⁸⁶ Panic on Bankovaya: Russia and Malaysia launched their own investigation into the Boeing tragedy. *Antifashist.com* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://antifashist.com/item/panika-na-bankovoj-rossiya-i-malajziya-nachali-sobstvennoe-rassledovanie-tragedii-boinga.html>

⁸⁷ Rozkaz zostrelit' MH-17 vydal generál Ozbrojených síl Ukrajiny. *Srspol.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1005671/hlavnespravy-robja-z-rusov-sialencov/>

⁸⁸ SMATANÁ, Juraj. Hlavnespravy.sk robja z Rusov šialencov, ktorí sa neboja jadrovej vojny. *dennikn.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <http://www.srspol.sk/clanek-rozkaz-zostrelit-mh-17-vydal-general-ozbrojenych-sil-ukrajiny-13477.html>

konšpirácie vyvracajú. Chytili sa toho aj dezinformačné a pro-ruské weby, ktoré v čitateľovi vytvárajú mylný pocit, že aj svetovo uznávané médium ako je *BBC* spochybňuje vyšetovanie Holandskej komisie.⁸⁹

Cieľom týchto fake news bolo zmiatť verejnosť a donútiť ju spochybníť výsledky Holandskej komisie. Podľa prieskumu, ktorý uskutočnilo centrum Levada v júli 2014, až 80 % opýtaných Rusov verí, že pád lietadla MH17 spôsobila ukrajinská armáda. Len 3% respondentov obvinilo z katastrofy pro-ruských separatistov na východe Ukrajiny.⁹⁰ Podobný prieskum na Slovensku síce nebol nikdy vykonaný, no je viac než pravdepodobné že konzumenti konšpiračných médií budú naklonení k záveru, že lietadlo nezostrelilo Rusko.

NATO chce zlikvidovať Rusko

Konšpiračné médium *Hlavnespravy.sk* publikovalo text s clickbaitovým titulkom “Západ nakoniec povedal pravdu – želá si totálnu likvidáciu Ruska”. Médium sa odvoláva na údajné slová veliteľa vojsk NATO v Európe, Curtisa Scaparrottiho, avšak v texte chýba zdroj či presná citácia.⁹¹ Scaparrotti tvrdil, že NATO čelí novým výzvam a vidí nárast mocenských ambícií Ruska vzhľadom k jeho aktivite na Ukrajine.⁹² Aj napriek tomu, že v jeho prejave nebula ani zmienka o tom že by NATO chcelo zlikvidovať Rusko, dezinformácie sa začali rýchlo šíriť ďalšími konšpiračnými médiami ako napríklad

⁸⁹ JACKSON, Jasper. BBC: Sunday Express wrong to say film claims MH17 was downed by Ukraine. *Theguardian.com* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2016/apr/25/bbc-sunday-express-mh17-ukraine-jets>

⁹⁰ LUHN, Alec. MH17: vast majority of Russians believe Ukraine downed plane, poll finds. *Theguardian.com* [online]. 2014, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/30/mh17-vast-majority-russians-believe-ukraine-downed-plane-poll>

⁹¹ KRASNOVSKÝ, Branislav. Západ nakoniec povedal pravdu – želá si totálnu likvidáciu Ruska. *Hlavnespravy.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/zapad-nakoniec-povedal-pravdu-zela-si-totalnu-likvidaciju-ruska/778441>

⁹² NATO je potrebnšie ako kedykoľvek skôr, tvrdí nový veliteľ. *Webnoviny.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.webnoviny.sk/nato-je-potrebnejsie-ako-kedykolvek-skor-tvrdi-novy-velitel/>

Západ nakoniec povedal pravdu – želá si totálnu likvidáciu Ruska

Washington 9. mája 2016 (HSP/Foto:TASR/AP-Marijan Murat/dpa via AP)

564

Hlavný veliteľ NATO v Európe, americký generál Curtis Scaparotti, ktorý nahradil vo funkcii generála Philipa Breedlava (tomu sa skončil mandát vo funkcii veliteľa NATO v Európe) vo svojom vyhlásení, ktoré sme publikovali aj na Hlavných správach vyhlásil, že "hrozbou pre NATO je znovuobrozené Rusko, ktoré sa snaží vystupovať ako svetová veľmoc"

Vyhlásenie Scaparottiho na Hlavných správach si môžete pozrieť [tu](#) a aj na napr. aj na mainstreame [webnoviny](#).

2.5K

Like

Share

Tweet

7

G+1

(Zdroj: <https://www.hlavnespravy.sk/zapad-nakoniec-povedal-pravdu-zela-si-totalnu-likvidaciu-ruska/778441>)

Táto správa pôvodne pochádza z ruského webu *Regnum.ru*.⁹³ Autorom tohto článku je Modest Korelov, ktorý v minulosti pracoval v kancelárii Vladimíra Putina ako riaditeľ pre medziregionálne a kultúrne styky, nejedná sa teda o žiadneho nestranného novinára, ale o ruskú propagandu. Estónska bezpečnostná polícia dokonca tvrdí, že agentúra Regnum nie je spravodajstvo, ako sa prezentuje, ale zastrešuje operácie ruských tajných služieb v krajinách takzvaného „blízkeho zahraničia“, ktorých úsilie smeruje k presadzovaniu geopolitickej agendy Ruska. Modest Korelov je od roku 2022 v súvislosti s inváziou na Ukrajine na čiernej listine EÚ.⁹⁴

V tom čase bolo súčasťou ruskej hybridnej vojny aj zdiskreditovať NATO, o čo sa Rusko pokúšalo predovšetkým cez médiá. Rusko sa dlhodobo snažilo vyobraziť NATO

⁹³ The West has finally told the truth: it wants the destruction of any Russia. *Regnum.ru* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://regnum.ru/news/polit/2128661.html>

⁹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0336&from=EN>

ako iracionálneho agresora, ktorý chce buď vidieť zničené Rusko, alebo chce vyvolať vojnu, aby odvrátil pozornosť od vlastných problémov a zlyhaní. Viaceré dezinformačné weby zverejnili článok, v ktorom autor nazval NATO „USA anglo-sionistické impérium“ a povedal, že USA musia vstúpiť do konfliktu s Ruskom, bez ohľadu na to, či je studený alebo horúci, kvôli jeho hlbokkej ekonomickej recesii, a preto sa NATO údajne snaží dobyť východoeurópske krajiny.⁹⁵ Okrem daného článku po dezinformačných weboch kolovalo naozaj obrovské množstvo iných článkov, ktoré sa snažili strašiť ľudí, napríklad aj tým, že NATO má mať základňu v Prešove a otvorene podnecovať k tomu, aby Slovensko z NATO vystúpilo.⁹⁶

Propaganda v podstate podkopáva dôveru v hlavné západné mediálne infraštruktúry a špecifické médiá strednej a východnej Európy. V konečnom dôsledku naznačuje, že ruská propaganda sa rovná euroatlantickej verejnej komunikácii, teda pravda je relatívna a je len vecou názoru namiesto faktov. Svoj cieľ dosahuje buď tvrdením, že západné médiá sú manipulované politickými záujmami, alebo prezentovaním konkrétnych príkladov západnej propagandy.

Dôsledky

V tejto kapitole by som chcela opísať tri nepriame následky, ktoré súvisia s konzumáciou fake news v období konfliktu na východnej Ukrajine.

Slovenskí branci

Stručne vysvetľujem fenomén Slovenských brancov a jeden z následkov ruskej hybridnej vojny proti Ukrajine, ktorý sa prejavil na Slovensku. V prípade konzumácie pro-ruských fake news, hoaxov a dezinformácií nie je ojedinelé, že jedinec vystavený tomuto informačnému prostrediu sa môže radikalizovať, dokonca priamo zapojiť do konfliktu na ruskej strane. Aj to môžeme považovať za jeden zo žiadaných následkov hybridnej vojny.

Slovenskí branci pôsobia na Slovensku od roku 2012, ako neoficiálna polovojská

⁹⁵ Information war monitor for Central Europe: June 2016 Part 1. *Globsec.org* [online]. 2016, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://www.globsec.org/publications/information-war-monitor-central-europe-june-2016-part-1/>

⁹⁶ ŽARNOVIČAN, Jozef. *Hlavnespravy.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/trojsky-kon-usa-na-slovensku-a-nova-vojenska-zakladna-nato-v-presove/738140>

organizácia o približne 200 členoch. Branci úzko spolupracujú aj so slovenskou pobočkou Nočných vlkov, teda ruského motorkárskeho klubu a neoficiálne polovojskej organizácie ruskej vlády.⁹⁷ Je teda prirodzené, že práve to je prostredie, v ktorom sa ľahko šíri pro-ruská propaganda. Okrem toho sa mnoho z nich hlásilo ku krajnej pravici a Jozefovi Tisovi, bývalému prezidentovi nacistického Slovenského štátu. Slovenskí branci prechádzajú vojenským výcvikom, svoj výcvik obhajujú ako prípravu mladých na krízové situácie. Odmietajú, že by sa mohli zmeniť na polomilitantú organizáciu. Samotného predsedu Slovenských brancov, Petra Švrčka, cvičila Ruská domobrana Národný sobor, ktorá má aj politické pozadie.⁹⁸

Táto skupina bola zainteresovaná aj do vojenského konfliktu na Ukrajine v roku 2014. Podľa článku Denníka N, nie je vôbec rarita, že sa členovia Slovenských brancov bojujú ako pro-ruskí separatisti na východe Ukrajiny. Médium opísalo jeden konkrétny prípad mladého Slováka Martina „Sojku“ Kerpta, ktorý pravdepodobne bojoval v medzinárodnej brigáde, ktorá patrí pod Doneckú ľudovú armádu. Kerpta údajne bojoval v záverečnej fáze bojov o mesto Debalceve, a ostreľoval donecké letisko, ktoré mesiace bránili ukrajinské jednotky. Túto armádu údajne založili dobrovoľníci z Ruska, no postupne sa pridávali ďalší členovia. Armáda je relatívne dobre vybavená, okrem členov pechoty aj obrnenými vozidlami a rôznymi strelnými zbraňami. Okrem bojov sa však venuje aj informačnej vojne a sabotuje Ukrajinu.⁹⁹

Kerpta poskytol rozhovor pre web *Aktuality.sk*, kde hovorí, že pripojiť k separatistickej armáde sa rozhodol preto, že jeho hodnoty „slovanstva“ sú podobne nastavené a neverí na mierové rokovania. Tvrdí, že je členom oficiálnej armády, ktorej cieľom je uznanie Doneckej republiky. Ak bude mier, plánuje ostať na východe Ukrajiny, kým nebude znova povolaný k bojom, pretože to je jeho nová vlasť, za ktorú je ochotný aj zomrieť ak to bude potrebné. Okrem iného zmienil, že v čase rozhovoru bolo členmi

⁹⁷ OSVALDOVÁ, Lucia. Gajdoš a šéf armády prepustia vojakov, ktorí sú u Slovenských brancov. *dennikn.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/1195860/gajdos-a-sef-armady-prepustia-vojakov-ktori-su-u-slovenskych-brancov/>

⁹⁸ PETROVIČ, Ján. Mladíkom, čo cvičia v maskáčoch po lesoch, by odborník naordinoval Zväzarm. *aktuality.sk* [online]. 2019, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/271180/mladikom-co-cvicia-v-maskacoch-po-lesoch-by-odbornik-naordinoval-zvazarm/>

⁹⁹ KERN, Miro. Slováck cvičí proruských separatistov, jeho jednotka dobývala aj letisko v Donecku. *dennikn.sk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/55911/byvaly-slovensky-branec-cvici-separatistov-jeho-jednotka-dobyvala-donecke-letisko/?ref=topcl>

separatistov približne 30 Slovákov.¹⁰⁰ Samozrejme tento údaj nie je overený, reálne číslo však môže byť omnoho vyššie.

Noční vlci

Noční vlci je ruský motokársky klub, ktorý sa vyformoval z fanúšikov rockovej hudby a motocyklových nadšencov ešte v časoch Sovietskeho zväzu. Motokári každoročne organizujú prejazdy európskymi štátmi pri príležitosti výročia konca druhej svetovej vojny. Momentálne má svoje pobočky po celom svete, významná časť na Slovensku. Členom klubu je od roku 2014 aj Ramzan Kadyrov, neoficiálny prezident autonómnej Čečenskej Republiky, ktorý je známy svojou krutosťou a podporou Putina. Klub je financovaný ruskou vládou, otvorene sa angažuje v ruskom politickom aj spoločenskom živote a podporuje politiku prezidenta Putina, historik Timothy Snyder tvrdí, že slúži ako polovojenská a propagandistická odnož Putinovho režimu.¹⁰¹ Klub riadi Alexander Zaldostanov, priateľ Putina.

V roku 2014 v Sevastopole prebehla motokárska show, ktorá bola vysielaná ruskou štátnou televíziou. Na Kryme dokonca vybudovali mládežnícke centrum Patriot, kde otvorene šíri pro-ruskú propagandu. V Luhansku zase majú svoju základňu, ktorá je zároveň múzeom sovietskych áut. Aj to je nepriama propaganda na území východnej Ukrajiny, ktorá je financovaná Ruskom. Počas konfliktu na Ukrajine v roku 2014 sa Noční vlci zúčastnili invázie a na Donbase bojovali na ruskej strane. Zablokovali hlavné cesty do Sevastopolu a zúčastnili sa útokov na zemný plyn a námorné veliteľstvo v meste, za čo si od Putina vyslúžili vyznamenanie. V dôsledku toho USA zaradilo Nočných vlkov na svoj sankčný zoznam.¹⁰²

Noční vlci si na Slovensku v obci Dolná Krupá, neďaleko Trnavy založili základňu, ktorá pripomína vojenský tábor. Majiteľom budovy je Jozef Hambálek, regionálny šéf ruského motokárskeho klubu. V základni sa nachádza niekoľko kusov vojenskej techniky,

¹⁰⁰ LOVAŠ, Karol. Spoveď Slováka, ktorý bojuje za proruských separatistov. *aktuality.sk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/271050/nevzali-ho-do-armady-siel-k-separatistom/>

¹⁰¹ SNYDER, Timothy. *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. U.K, London: The Bodley Head 2018. ISBN 978-1-847-92526-8.

¹⁰² LUHN, Alec. Poland's stance is 'anti-Russian hysteria', says Night Wolves leader. *Theguardian.com* [online]. 2015 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/25/poland-anti-russian-night-wolves-zaldostanov-motorcyclists-red-army>

tanky a obrnené vozidlá, ako odhalili fotky z dronu, keďže budova je oplatená betónom, ktorý lemuje ostnatý plot. Prípacom sa okamžite začala zaoberať slovenská polícia. Podľa nej sa ale v areáli vyskytujú pojazdné vozidlá, ktoré nie sú schopné streľby.¹⁰³ Areál využívali na svoj výcvik aj Slovenskí branci.¹⁰⁴

V máji 2015, teda tesne po ruskej anexii Krymu, organizovali Noční vlci svoj tradičný prechod Európou, no mnohé krajiny vrátane susedného Poľska prejazd zakázali. Na územie Slovenska sa dostali cez Maďarsko, rozhodli sa ísť položiť vence na Slavín, kde sú pochovaní sovietski vojaci. Na Slavíne ich čakalo privítanie Slovákov, viali slovenské aj ruské vlajky a dokonca aj vlajka s vyobrazením Putina. Privítal ich aj ruský veľvyslanec Alexej Leonidovič Fedotov. Ruské veľvyslanectvo na Slovensku tvrdí, že nikto z motokárov nebojoval na strane separatistov a že išlo o výhradne pietnu akciu, takže nevidia dôvod prečo by mal byť prechod cez Slovensko problém. Politológ Medežnikov však tvrdí, že aj Slovensko malo zareagovať ako Poľsko, teda nepustiť Nočných vlkov na územie, pretože ide o Putinovu oficiálnu propagandu.¹⁰⁵

Nárokovanie do bojov

Jeden zo zámerov, respektíve žiadaných následkov hybridnej vojny je aj destabilizovať štát a spoločnosť. Vojenský konflikt na Ukrajine v roku 2014 spôsobil na Slovensku paniku, že sa konflikt môže rozšíriť aj do okolitých štátov. Na Slovensku platí pre mužov s trvalým pobytom vo veku 10 až 55 rokov branná povinnosť, kedy v čase vojny alebo vojnového stavu budú muži povinní podrobiť sa odvodu a nastúpiť na mimoriadnu službu. Muži túto povinnosť však môžu z osobných alebo náboženských dôvodov odmietnuť. Musia to však úradom oznámiť na začiatku roka v januári v čase

¹⁰³ SATTLER, Robert. Putinovi noční vlci si zriadili na Slovensku základnu. S tanky a obrnenými vozy. *Lidovky.cz* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/putinovi-nocni-vlci-si-zridili-na-slovensku-zakladnu-s-tanky-a-obrnenymi-vozy.A180720_131338_In_domov_rsa

¹⁰⁴ KAPITÁN, Peter. Techniku zo základne v Dolnej Krupej žiada ministerstvo vrátiť. *Sme.sk* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20874394/techniku-zo-zakladne-v-dolnej-krupej-ziada-ministerstvo-vratit.html>

¹⁰⁵ FOLENTOVÁ, Veronika. Ruski noční vlci prišli len piati, no na Slavíne ich čakalo asi tristo ľudí. *Dennikn.sk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/119588/ruski-nocni-vlci-prisli-len-osmi-no-na-slavine-ich-cakalo-asi-tristo-ludi/>

bezpečnosti, nie bezprostredne pred vypuknutím vojny.¹⁰⁶

V januári 2015 sa na slovenské okresné úrady obrátilo približne 12 000 mužov, s vyhlásením, v ktorom žiadali o odmietnutie nástupu do vojenskej služby. 12 000 nie je vôbec zanedbateľná čiastka, v skutočnosti toto číslo mohlo byť ešte vyššie, ale mnoho mužov poslalo žiadosť s nesprávnym tlačivom, prípade po dátume, do ktorého bolo potrebné dodať tlačivo, takže žiadosť nebola evidovaná. Pre porovnanie, medzi rokmi 2006 až 2014 týchto žiadostí bolo len 53.¹⁰⁷ Mohlo by to výrazne ohroziť obranu štátu, pretože v čase vojny sa s týmito mužmi ráta.

V kontraste s tým, že mnoho mužov bojovať nechcelo, bolo dokázané, že niektorí Slováci sa rozhodli dobrovoľne narukovať do bojov na Ukrajine a pridať sa na stranu pro-ruských separatistov. Informovali o tom slovenské aj zahraničné médiá, ktorým sa daných Slovákov podarilo vypátrať. Presné čísla nevieme, no vieme konkrétne príbehy niektorých z nich: Martin Kerpta, Mário Reitman, Richard Branický, Štefan Potocký, Miroslav Roháč, Peter Nagy, Anton Kovár, Rastislav Buček, Michal Böhm, Marián Farkaš, Veronika Moravcová, Filip Galamboš, Kristína Ulmanová a Artur Bekmatov. Nie je rarita, že tieto osoby boli alebo sú súčasťou Slovenských brancov či Nočných vlkov. Prehľadne to zhrnul vo svojom článku *Denník N*.¹⁰⁸

Reportér *Denníka N*, Tomáš Forró, sa rozhodol prísť na Ukrajinu a stráviť so slovenskými a českými vojakmi 2 týždne na Donbase, aby lepšie pochopil ich motiváciu riskovať a možnosť návratu na Slovensko, kde im hrozili postihy za nelegálnu účasť v ozbrojených jednotkách. Zahraničných separatistov na Donbase delí na skupinu žoldnierov, zločincov a idealistov. Žoldnierov na Ukrajinu prilákalo ich názorové nastavenie ovplyvnené propagandou, prípadne nové príležitosti k podnikaniu, ktoré vojna nepriamo ponúka. Zločinci, ako napríklad skinhed Mário Reitman, boli na Slovensku trestaní za rôzne priestupky, najčastejšie rasisticky motivované násilie, či rôzne krádeže a podvody. Na Ukrajinu ich priniesla zmes propagandy a problémy so zákonom. Idealisti,

¹⁰⁶ Branná povinnosť, mimoriadna vojenská služba a alternatívna služba. *Projustice.sk* [online]. 2013, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.projustice.sk/spravne-pravo/branna-povinnost-mimoriadna-vojenska-sluzba-a-alternativna-sluzba>

¹⁰⁷ TREBULOVÁ, Jana. Tisíciky slovenských mužov sa obrátili na úrady. Nechcú bojovať. *Pravda.sk* [online]. 2015 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/345399-tisicky-slovenskych-muzov-sa-obratili-na-urady-nehcu-bojovat/>

¹⁰⁸ BENČÍK, Ján. Slovenskí žoldnieri na Ukrajine, ich usilovní pomocníci a naše slovenské Kocúrkovo. *Dennikn.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/658256/slovenski-zoldnieri-na-ukrajine-ich-usilovni-pomocnici-a-nase-slovenske-kocurkovo/>

ako už spomenutý Martin Kepřta, člen Slovenských brancov, tu prišli hľadať samých seba, verili v „slovanské“ ideály a chceli si niečo dokázať.¹⁰⁹

Na Slovensku platí zákon, ktorý trestá slovenských občanov nelegálne bojujúcich v zahraničných konfliktoch, alebo tých čo verejne podnecujú alebo podporujú občanov do takého konfliktu. hrozí im minimálne dva, maximálne osem ročný trest. Vtedajší minister vnútra Róbert Kaliňák sľuboval, že žoldnieri bojujúci na Ukrajine budú po návrate na Slovensko adekvátne potrestaní. Napriek značnému množstvu dôkazov a výpovedí samotných vojakov prokuratúra nikoho neobvinila a trestný čin nezaznamenala. Slovenská vláda a jej orgány nebrali situáciu dostatočne vážne, aj keď niektorí slovenskí vojaci priznali, že zabili niekoľko ľudí. Na takéto prípady existuje špeciálny orgán Vojenské spravodajstvo, ktoré však ostalo nečinné.¹¹⁰ Práve táto nečinnosť slovenskej vlády je v boji s hybridnou vojnou veľmi problematická, keďže nevyhodnotila situáciu ako dostatočne dôležitú, a hlbšie sa ňou nezaoberala. Dáva to jasný odkaz Rusku, Ukrajine aj samotným žoldnierom. Aj to je jeden z následkov hybridnej vojny a pro-ruskej propagandy, ktorá sa na Slovensku šírila.

Boj proti hybridným hrozbám

Hybridné hrozby sú takmer každodenná realita každého z nás. Preto je nesmierne dôležité na ne upozorňovať a systematicky proti nim bojovať. V tejto kapitole chcem zhrnúť príklady dobrej praxe zo sveta, ktorými sa Slovensko môže inšpirovať. Vychádzam pritom z publikácie Globsecu z roku 2018, ktorá vyšla v rámci projektu Európskej Únie „Zvyšovanie pripravenosti a kapacít verejnej správy na hybridné hrozby“. Táto kapitola nadväzuje na hybridné hrozby, ktoré som vymedzila v kapitole Hybridné hrozby na Slovensku.

Príklady dobrej praxe efektívneho boja proti hybridným hrozbám nemusíme hľadať ďaleko. Nájdeme ich napríklad v Česku a jeho Audite národnej bezpečnosti, alebo Poľsku, kde sa aktívne venujú budovaniu povedomia a kolektívnej obrane a organizujú dobrovoľné

¹⁰⁹ FORRÓ, Tomáš. Naši chlapci v Donbase. Babie leto u československých separatistov. *Dennikn.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/622947/nasi-chlapci-v-donbase-babie-leto-u-ceskoslovenskych-separatistov/?ref=inc>

¹¹⁰ KERN, Miro. Našich žoldnierov na Ukrajine polícia nestíha, hoci má na to rok paragraf aj dôkazy. *Dennikn.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/650616/nasich-zoldnierov-na-ukrajine-policia-nestiha-hoci-ma-na-to-rok-paragraf-aj-dokazy/?ref=inc>

vojenské cvičenia pre študentov. V Estónsku zasa funguje jednotka kybernetickej obrany, pracovná skupina na obranu volieb a v celom pobaltskom regióne sú „elfovia“, ktorí bojujú proti internetovým trollom. Hybridné hrozby sú skvelo definované a zakomponované vo Fínsku a fínskom práve.¹¹¹

Jeden z hlavných predpokladov na účinný boj proti hybridným hrozbám je právna úprava a štruktúra štátnej správy v tejto oblasti. Napríklad vo Fínsku funguje štátne analytické centrum Govsitcen, ktoré zhromažďuje informácie a analyzuje možné bezpečnostné hrozby. Zároveň riadi komunikáciu medzi jednotlivými štátnymi orgánmi a je zodpovedné za predávanie relevantných informácií čo zefektívňuje krízovú komunikáciu a manažment. Na Slovensku má podobné postavenie Národné bezpečnostné analytické centrum, ktoré však nepodlieha priamo vláde, ako tomu je v prípade Govstcenu, takže nemá rovnakú mieru právomocí a flexibility. Fínsko má dokonca špeciálneho veľvyslanca pre hybridné hrozby, ktorý dozerá na spoluprácu medzi jednotlivými sektormi – štátnym, privátnym a neziskovým. Tak isto existuje skupina, ktorá má za úlohu vzdelávať štátnu správu aj novinárov.¹¹²

Česká Republika vylepšila svoju obrannú stratégiu tak, že v roku 2016 zrealizovala Audit národnej bezpečnosti s cieľom preveriť pripravenosť proti hybridným hrozbám. Audit vyhodnotil, že Česko je dobre pripravené na tradičné hrozby, no nie na tie hybridné a vyhodnotil, že by mala byť posilnená koordinácia jednotlivých štátnych zložiek. Česko na audit reagovalo posilnením monitoringu a medzivládnu spoluprácu ako aj spoluprácu so zahraničnými partnermi. Dá sa teda povedať, že audit bol impulzom pre zlepšenie a modernizáciu českej obrannej stratégie.

Keď Estónsko po kybernetických útokoch v roku 2007 zriadilo jednotku kybernetickej obrany, vzbudilo to značnú pozornosť a Estónsko sa tak začalo udávať ako inovatívny príklad pre ostatné štáty. Model zapája dobrovoľníkov aj štátny sektor a podporuje vzájomnú spoluprácu. Štát má vďaka dobrovoľníkom dostatočne veľkú kapacitu, ktorá je schopná reagovať v prípade kybernetického útoku. Príklad Estónska je relevantný pre Slovensko najmä preto, lebo demonštruje, že aj malý štát s obmedzenými kapacitami môže využiť dobrovoľníkov na zvýšenie svojej pripravenosti voči hybridným

¹¹¹ KLINGOVÁ, Katarína, MILO, Daniel. Boj proti hybridným hrozbám v krajinách EÚ: Príklady dobrej praxe, *Globsec* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27].

Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2018/12/Best-Practices-Final_SK.pdf

¹¹² Ibid.

hrozbám. Estónsko vrátane iných pobaltských krajín využíva dobrovoľníkov, takzvaných elfov, aj na odhaľovanie a vyvracanie dezinformácií. Stali sa tak akousi online domobranou.¹¹³

V predchádzajúcich kapitolách som sa venovala fenoménu Slovenských brancov, militantnej skupine, kde sú členovia náchylní k radikalizácii. Tieto skupiny sú zároveň častým objektom záujmu zahraničných informačných služieb. Tomu sa dá predísť tým, že sa vytvoria podobné formácie zamerané na obranu krajiny, s tým rozdielom, že budú oficiálne. Ideálne riešenie ponúkla Poľsko, ktoré zaviedlo na stredných školách vojenské hodiny, kde učí žiakov základy prežitia, prvej pomoci a tak ďalej. V lete sa tak organizuje dobrovoľné vojenské cvičenie stredoškolákov kde si svoje vedomosti precvičia v praxi, celé to je pod palcom Ministerstva obrany. Občania sa zároveň môžu zapojiť ako dobrovoľníci poľských ozbrojených síl.¹¹⁴ Vďaka týmto iniciatívam tak nie je priestor pre vznik extrémistických polovojenských skupín ako práve Slovenskí branci.

Záver

Táto práca sa venuje úvodnej fáze konfliktu na východnej Ukrajine, ktorý sa často označuje za hybridný a znova podnietil diskusiu o samotnom pojme „hybridná vojna“. Cieľom tejto diplomovej práce bolo demonštrovať, že Ruská federácia naozaj viedla v úvodnej fáze vojny hybridnú. Pri tom som sa zamerala na šírenie fake news ako súčasť hybridnej vojny a to aj za hranicami Ruska a Ukrajiny, chcela poukázať na šírenie fake news v slovenskom mediálnom priestore. Rozobrala som tri konkrétne príklady falošných správ, v ktorých médiách sa objavili, či tieto médiá majú prepojenie na Rusko, Ukrajinu, alebo iného štátneho aktéra a čo bol prvotný zdroj danej falošnej správy. Na všetkých troch príkladoch sme si dokázali, že ide o pro-ruskú propagandu.

Hybridná vojna je vojnou o hodnoty a naratív. Cieľom útočníka je vnímať cieľové publikum a redefinovať kultúrne, historické a politické predstavy a normy. Dosahuje sa to vytváraním špecifického diškurzu a používaním rôznych nevojenských metód v určitom časovom období. Útočník tak mení identitu cieľového publika, aby získal výhodnejšiu pozíciu v aktívnej fáze konfliktu. Goffman uvádza, že ľudia interpretujú to, čo sa deje v ich

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid.

svete, prostredníctvom ich primárneho rámca, ktorý je pre nich samozrejmy a častokrát si tento rámec ani neuvedomujú. Podľa Kuypersa je rámcovanie proces, pri ktorom komunikátori konajú tak, aby vytvorili uhol pohľadu, alebo interpretovali situácie konkrétnym spôsobom. V tejto práci za komunikátora považujeme vybrané médiá, ktoré sa snažia o to aby ich konzumenti nazerali na vojnu na Ukrajine určitým spôsobom, ktorý odzrkadľuje ich primárny rámec.

Rámce fungujú štyrmi spôsobmi: definujú problém, diagnostikujú príčinu, robia morálne úsudky a navrhujú nápravu. Toto sa dá jednoducho demonštrovať na príklade falošnej správy ktorú som analyzovala v súvislosti s NATO. Vybrané médium definuje ako problém NATO, príčina je jeho agresivita či snaha rozširovať sa, morálny úsudok je, že agresor NATO chce zlikvidovať Ruskú federáciu a návrh možnej nápravy je aby Slovensko z NATO vystúpilo. Môžeme sa domnievať, že cieľom Ruska je posilniť svoj vplyv v reióne a oslabiť vplyv EÚ a NATO, takže tento typ fake news je dobre kalkulovaný ťah. A keďže prirodzený rámec konzumentov pro-ruských médií je ten, že s Ruskom prirodzene sympatizujú, tak si často ani neuvedomia, že sú obeťou fake news. Síce je to veľmi zjednodušená rovnica, no mnoho fake news funguje na rovnakom princípe.

Médiá sa aktívne podieľajú na priradovaní významu udalostiam, najmä v spôsobe, akým informujú o politických otázkach a situáciách. Rámcovanie má mimoriadne silný vplyv na naše rozhodovanie. Ľudia robia iracionálne rozhodnutia v závislosti od svojich prirodzených rámcov. To som demonštrovala v kapitole „Dôsledky“, napríklad na tom ako sa slovenskí občania rozhodli zapojiť do vojny a bojovať na strane separatistov, aj napriek tomu, že vedeli, že im za to hrozí trest a dokonca môžu prísť o život. Títo ľudia boli zväčša konzumenti pro-ruskej propagandy a náchylní k radikalizácii, o čom značí aj členstvo v extrémistických hnutiach. Iným nepriamym dôsledkom zasa boli občania, ktorí žiadali o to aby nemuseli nárokovať do bojov, aj napriek tomu, že sa od nich nič také neočakávalo. Šlo o to, že konzumovali fake news, ktoré ich často strašili o vojne medzi Západom a Ruskom, ktorá je už za dverami.

Cieľom ruskej informačnej stratégie je vzbudiť nedôveru a nestabilitu v krajine, delegitimizovať vládu a destabilizovať spoločnosť. Najlepšou obranou a zároveň prevenciou v boji proti dezinformáciám je strategická komunikácia. Riešením problematiky spojennej so strategickou komunikáciou je zvoliť komplexnejší prístup, kde

budú zainteresované viaceré zložky verejnej správy. Zároveň treba mediálne vzdelávať štátnu správu, médiá a verejnosť. Ako je zmienené v texte mojej práce, práve oblasť školstva je veľmi náchylná na dezinformácie a často samotní pedagógovia nevedia identifikovať konšpiračné médium. Slovensko má v tomto značne medzery. S tým súvisí aj pôsobenie polovojenských a extrémistických skupín na Slovensku. Tieto skupiny predstavujú bezpečnostnú hrozbu pre demokratický a právny štát ako aj pre spoločnosť a sú mimoriadne náchylné na šírenie propagandy a fake news, často sa vymedzujú proti zahraničnej orientácii Slovenska, preto sa môžu stať jednoduchým terčom zahraničných aktérov, ktorí si prostredníctvom týchto skupín budú šíriť svoj vplyv na Slovensku.

Hybridné hrozby sú takmer každodenná realita každého z nás. Preto je nesmierne dôležité na ne upozorňovať a systematicky proti nim bojovať. Jeden z hlavných predpokladov boja proti hybridným hrozbám je však funkčný štátny aparát a legislatíva.. Bohužiaľ v období, ktorému sa venuje moja diplomová práca, Slovensko nereagovalo adekvátne. To čo začalo už v roku 2013 vznikom navonok nevinných nových médií s „alternatívnejším“ obsahom, bol kalkulovaný ťah Ruskej federácie, ktorá si začala budovať vhodné podhubie a pripravovať sa na hybridnú vojnu. Pozitívnu správou je, že Slovensko sa zobudilo a začína systematicky bojovať proti hybridným hrozbám a fake news. Je však otázne či reakcia štátu nie je príliš pomalá a príliš slabá, vzhľadom na to, že konflikt pretrváva už deväť rokov a vyžiadal si mnoho zbytočných obetí.

Summary

This work deals with the initial phase of the conflict in eastern Ukraine, which is often described as hybrid and has rekindled the debate on the term "hybrid war". The aim of this thesis was to demonstrate that the Russian Federation really led a hybrid war in the initial phase of the war. In doing so, I focused on the spread of fake news as part of a hybrid war, even beyond the borders of Russia and Ukraine, I wanted to point out the spread of fake news in the Slovak media space. I discussed three specific examples in which fake news appeared, whether these media have connections to Russia, Ukraine, or another state actor, and what was the initial source of the given fake news. In all three examples, I have proved that it is pro-Russian propaganda.

Hybrid war is a war of values and narrative. The goal is to perceive the target

audience and redefine cultural, historical and political ideas and norms. This is achieved by creating a specific discourse and using different non-military methods over a period of time. The aggressor changes the identity of the target population in order to gain the most suitable position in the active phase of the conflict. Goffman states that people interpret what is happening in their world through their primary framework, which is self-evident to them and often they are not even aware of this framework. According to Kuypers, framing is the process by which communicators act to frame or interpret a situation in a particular way. In this work, we consider selected media as communicators, which try to make their consumers look at the war in Ukraine in a certain way, which reflects their primary frame.

Frames work according to four principles: they define the cause, diagnose the cause, make moral decisions, and propose remedies. This can be easily demonstrated on the example of the fake news I analyzed in connection with NATO. The selected media defines a NATO as a problem, examine its aggressiveness or its desire to expand, the moral judgment is that the NATO aggressor wants to eliminate the Russian Federation, and the proposal for a possible remedy is that Slovakia withdraws from NATO. We can assume that Russia's goal is to achieve its influence in the region and weaken the influence of the EU and NATO, so this type of fake news is a well-calculated move. And since the natural frame of consumers of pro-Russian media is that they naturally sympathize with Russia, they often do not even realize that they are victims of fake news. Although it is a very simplified equation, many fake news works on the same principle.

The media actively participates in assigning meaning to events, especially in the ways in which they report on political issues and situations. Framing has an extremely powerful influence on our decision-making. People make rational decisions depending on their natural frameworks. I demonstrated this in the chapter "Consequences", for example, how Slovak citizens decided to join the war and the result on the side of the separatists, despite the fact that they knew that they were threatened with punishment and could even lose their lives. These people are the most consumers of pro-Russian propaganda and prone to radicalization, which is also characterized by membership in various movements. Another indirect one was the citizens, who asked not to be called to the war, despite the fact that nothing was expected of them. It was about the fact that they consumed fake news, which often scared them about the war between the West and Russia, which is

already at the door.

The goal of the Russian information strategy is to create distrust and instability in the country, delegitimize the government and destabilize society. The best defense and at the same time prevention in the fight against misinformation is strategic communication. The solution to the problem associated with strategic communication is a more complex approach, where several components of public administration will be involved. At the same time, the state administration, the media and the public must be educated through the media. As stated in the text of my thesis, the field of education is very susceptible to misinformation, and often the educators themselves cannot identify the conspiracy media. Slovakia has a considerable gap in this regard. The activity of paramilitary and extremist groups in Slovakia is also related to this. These groups represent a security threat to the democratic state as well as to society and are extremely susceptible to the spread of fake news, they are defined against the foreign orientation of Slovakia, therefore they can become an easy target for foreign actors who will spread their influence on Slovakia.

Hybrid threats are almost a daily reality for all of us. Therefore, it is extremely important to draw attention to them and systematically work against them. However, one of the main prerequisites against hybrid threats is a functional state apparatus and legislation. Slovakia did not respond adequately during the period to which my thesis is devoted. What started already in 2013, the emergence of seemingly innocent new media with more "alternative" content, was a calculated move by the Russian Federation, which began to build a suitable base and prepare for a hybrid war. The positive news is that Slovakia has woken up and is starting to systematically fight against hybrid threats and fake news. However, it is questionable whether the state's reaction is not too slow and too weak, given that the conflict has been going on for nine years and has claimed many unnecessary victims.

Použitá literatúra

- AROWOLO, Sunday Olasunkanmi. Understanding framing theory. *ResearchGate* [online]. 2017, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/317841096>
- BIAGI, Shirley. *Media/Impact: An Introduction to Mass Media*. Cengage Learning. 2016. ISBN 978-1-305-58098-5.
- BURKHARDT, Johanna. Combating fake news in the digital age. *American Library Association* [online]. 2017, roč. 53, č.8 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://journals.ala.org/index.php/ltr/issue/viewIssue/662/423>
- CHURCHWELL, Sarah. *Behold America: A History of America First and the American Dream*. United Kingdom: Bloomsbury, 2018. ISBN 978-1408894804
- CLARK, Mason. Russian hybrid warfare. [online]. Washington: Institute for the Study of War, 2020. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Hybrid%20Warfare%20ISW%20Report%202020.pdf>
- EATON, Adtian. What Is “Media Framing” and Why Is It So Effective?. *Medium.com* [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://medium.com/share-the-wealth/what-is-media-framing-and-why-is-it-so-effective-994ad8367381>.
- ENTMAN, Robert M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 1993, roč. 43, č. 4, s. 51-58
- FILIPEC, Ondrej. Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism. *ResearchGate* [online]. 2020, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/338867894_Hybrid_Warfare_Between_Realism_Liberalism_and_Constructivism
- GAVIN, Davie. Framing Theory. *Masscommtheory.com* [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/>
- GLENN, Russell W. Thoughts on “Hybrid” Conflict. *Small Wars Journal* [online]. 2009, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/188-glenn.pdf>.
- GOFFMAN, Erving. *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. New York, 1974.
- GUESS, Andrew, NYHAN, Brendan, REIFLER, Jason. Selective exposure to misinformation: Evidence from the consumption of fake news during the 2016 U.S. presidential campaign. Dartmouth College. 2018, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://about.fb.com/wp-content/uploads/2018/01/fake-news-2016.pdf>
- HIGDON, Nolan. *The anatomy of fake news: A critical news literacy education*. California: University of California Press. 2020. ISBN 9780520347878.
- HOFFMAN, Grank G. Hybrid Warfare and Challenges. *JFQ* [online]. 2009, roč. 52, č. 1

[cit. 2022-07-13]. Dostupné z <https://smallwarsjournal.com/documents/jfqhoffman.pdf>

KOFMAN, Michael. *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. Santa Monica: RAND Corporation. 2017 [cit. 2022-07-13]. ISBN 978-0-8330-9617-3. Dostupné z: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1498.html

KUYPERS, Jim A. Bush's War: Media Bias and Justifications for War in a Terrorist Age. *ResearchGate* [online]. 2007, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/230542328_Bush's_War_Media_Bias_and_Justifications_for_War_in_a_Terrorist_Age_-_By_Jim_A_Kuypers.

MCCULLOH, Timothy B. The Inadequacy of Definition and the Utility of a Theory of Hybrid Conflict: Is Hybrid Threat New? [online]. Kansas: School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, 2012. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA611608>

MURRAY, Williamson, a MANSOOR Peter R. *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 1107643333.

SNYDER, Timothy. *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. U.K, London: The Bodley Head 2018. ISBN 978-1-847-92526-8.

SOMAZ, Tarik. 'Hybrid Warfare': One Term, Many Meanings. *Smallwarsjournal.com* [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/hybrid-warfare-one-term-many-meanings#:~:text='Hybrid%20Warfare'%20as%20the%20use,using%20non%2Dviolent%20subversive%20activities>.

IYENGAR, Shanto. *Is anyone responsible? How television frames political issues*. University of Chicago Press, 1991. ISBN 978-0-226-38853-3

Médiá

Aktuality

LOVAŠ, Karol. Spoved' Slováka, ktorý bojuje za proruských separatistov. *aktuality.sk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/271050/nevzali-ho-do-armady-siel-k-separatistom/>

PETROVIČ, Ján. Mladíkom, čo cvičia v maskáčoch po lesoch, by odborník naordinoval *Zväzarm*. *aktuality.sk* [online]. 2019, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/271180/mladikom-co-cvicia-v-maskacoch-po-lesoch-by-odbornik-naordinoval-zvazarm/>

Antifashist

Panic on Bankovaya: Russia and Malaysia launched their own investigation into the Boeing tragedy. *Antifashist.com* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://antifashist.com/item/panika-na-bankovoj-rossiya-i-malajziya-nachali-sobstvennoe-rassledovanie-tragedii-boinga.html>

BBC

KIRBY, Emma Jane. The city getting rich from fake news. *BBC.com* [online]. 2016, [cit.

2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-38168281>

LUKOV, Yaroslav. Crimea: Next flashpoint in Ukraine's crisis? *BBC.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26321329>

A brief history of fake news. *BBC.co.uk* [online]. [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zwcgn9q>

MH17 missile owned by Russian brigade, investigators say. *BBC.com* [online]. 2018, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44235402>

Ukraine reinstates conscription as crisis deepens. *BBC.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-27247428>

CNN

MULLEN, Jethro. Report: MH17 hit by burst of 'high-energy objects' from outside. *CNN.com* [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/netherlands-ukraine-mh17-report/index.html>

Denník N

O Denníku N. *Dennikn.sk* [online]. 2022, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/o-denniku-n/>

Rozkaz zostrelit' MH-17 vydal generál Ozbrojených síl Ukrajiny. *Srspol.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1005671/hlavnespravy-robia-z-rusov-sialencov/>

BENČÍK, Ján. Ako je to s údajnou nezávislosťou Tibora Rostása. *Dennikn.sk* [online]. 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/378330/ako-je-to-s-udajnou-nezavislostou-tibora-rostasa/>

BENČÍK, Ján. Slovenskí žoldnieri na Ukrajine, ich usilovní pomocníci a naše slovenské Kocúrkovo. *Dennikn.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/658256/slovenski-zoldnieri-na-ukrajine-ich-usilovni-pomocnici-a-nase-slovenske-kocurkovo/>

FOLENTOVÁ, Veronika. Ruskí noční vlci prišli len piati, no na Slavíne ich čakalo asi tristo ľudí. *Dennikn.sk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/119588/ruski-nocni-vlci-prisli-len-osmi-no-na-slavine-ich-cakalo-asi-tristo-ludi/>

FORRÓ, Tomáš. Naši chlapci v Donbase. Babie leto u československých separatistov. *Dennikn.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/622947/nasi-chlapci-v-donbase-babie-leto-u-ceskoslovenskych-separatistov/?ref=inc>

GODA, Jakub. Hlavné správy a Zem a vek patria podľa prieskumu medzi najdôveryhodnejšie médiá medzi učiteľmi. *Dennikn.sk* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1571691/hlavne-spravy-a-zem-a-vek-patria-podla-prieskumu-focusu-medzi-najdoveryhodnejsie-media-medzi-ucitelmi/?ref=in>

KERN, Miro. Slovák cvičí proruských separatistov, jeho jednotka dobývala aj letisko v Donecku. *dennikn.sk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/55911/byvaly-slovensky-branec-cvici-separatistov-jeho-jednotka-dobyvala-donecke-letisko/?ref=topcl>

KERN, Miro. Našich žoldnierov na Ukrajine polícia nestíha, hoci má na to rok paragraf aj dôkazy. *Dennikn.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/650616/nasich-zoldnierov-na-ukrajine-policia-nestiha-hoci-ma-na-to-rok-paragraf-aj-dokazy/?ref=inc>

OSVALDOVÁ, Lucia. Gajdoš a šéf armády prepustia vojakov, ktorí sú u Slovenských brancov. *dennikn.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/1195860/gajdos-a-sef-armady-prepustia-vojakov-ktori-su-u-slovenskych-brancov/>

SMATANA, Juraj. Hlavnespravy.sk robia z Rusov šialencov, ktorí sa neboja jadrovej vojny. *dennikn.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1005671/hlavnespravy-robja-z-rusov-sialencov>

ŠNÍDL, Vladimír. Propagandu pre Hlavné správy píše Rus, ktorý sa chodí radiť do agentúry Kreml'a *Dennikn.sk* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/1288348/propagandu-pre-hlavne-spravy-pise-rus-ktory-sa-chodi-radit-do-agentury-kremla-odomknute/>

ŠNÍDL, Vladimír. Proruskú propagandu o zhýralom Západe u nás šíri 42 webov. *Dennikn.sk* [online]. 2015 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/57740/prorusku-propagandu-o-zhyralom-zapade-u-nas-siri-42-webov/>

ŠNÍDL, Vladimír. Štát prvýkrát priznal, že ruská propaganda útočí na prozápadné smerovanie Slovenska. *dennikn.sk* [online]. 2016 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/481082/stat-prvykrat-priznal-ze-ruska-propaganda-utoci-prozapadne-smerovanie-slovenska/?ref=inc>

Hlavné správy

KRASNOVSKÝ, Branislav. Západ nakoniec povedal pravdu – želá si totálnu likvidáciu Ruska. *Hlavnespravy.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/zapad-nakoniec-povedal-pravdu-zela-si-totalnu-likvidaciju-ruska/778441>

ŽARNOVIČAN, Jozef. *Hlavnespravy.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/trojsky-kon-usa-na-slovensku-a-nova-vojenska-zakladna-nato-v-presove/738140>

V zajateckom tábore ukrajinskej armády pod Doneckom našli telá zversky zabitých žien. *hlavnespravy.sk* [online]. 2014 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/v-zajateckom-tabore-ukrajinskej-armady-pod-doneckom-nasli-tela-zversky-zabitych-zien/371061>

Independent

DEARDEN, Lizzie. MH17 crash: Fragments of Russian missile BUK launcher found at crash site. *independent.co.uk* [online]. 2015, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z:

<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/mh17-crash-investigators-find-parts-of-buk-missile-possibly-used-to-shoot-plane-down-10450053.html>

Lidovky

SATTLER, Robert. Putinovi noční vlci si zřídili na Slovensku základnu. S tanky a obrněnými vozy. *Lidovky.cz* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/putinovi-nocni-vlci-si-zridili-na-slovensku-zakladnu-s-tanky-a-obrnenymi-vozy.A180720_131338_ln_domov_rsa

Markíza

TASR. Ruská armáda na základe vyšetrovania tvrdí, že let MH17 zostrelila ukrajinská raketa. *markiza.sk* [online]. 2018, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.markiza.sk/spravy/zahranicne/1935165_ruska-armada-na-zaklade-vysetrovania-tvrdi-ze-let-mh17-zostrelila-ukrajinska-raketa

Politico

MCKEW, Molly K. The Gerasimov Doctrine. *Politico.com* [online]. 2017, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/>

Pravda

TREBULOVÁ, Jana. Tisícky slovenských mužov sa obrátili na úrady. Nechcú bojovať. *Pravda.sk* [online]. 2015 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/345399-tisicky-slovenskych-muzov-sa-obratili-na-urady-nehcu-bojovat/>

Regnum

The West has finally told the truth: it wants the destruction of any Russia. *Regnum.ru* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://regnum.ru/news/polit/2128661.html>

Reuters

POLITYUK, Pavel. Factbox-Who is Ukraine's Viktor Medvedchuk, a prominent Putin ally?. *Reuters.com* [online]. 2022, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-medvedchuk-idAFKCN2M50XR>

Slovakia. *Reutersinstitute* [online]. 2022, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022/slovakia>

RIA

Human rights activist: more than 400 bodies found in burial places near Donetsk. *Ria.ru* [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://ria.ru/20140930/1026327604.html>

SME

KAPITÁN, Peter. Techniku zo základne v Dolnej Krupej žiada ministerstvo vrátiť. *Sme.sk* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20874394/techniku-zo-zakladne-v-dolnej-krupej-ziada-ministerstvo-vratit.html>

Teraz

TASR. NBÚ zablokoval web Hlavných správ, využil nový inštitút blokovania. *Teraz.sk* [online]. 2022 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/nbu-zablokoval-web-hlavnych-sprav-vy/616210-clanok.html>

TASR. E. Gluško: Európa prehrala informačnú vojnu s Ruskom. *teraz.sk* [online]. 2014 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/glusko-informacie-media-navsteva/84225-clanok.html>

The Guardian

HUNT, Elle. What is fake news? How to spot it and what you can do to stop it. *Theguardian.com* [online]. 2016, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2016/dec/18/what-is-fake-news-pizzagate>

JACKSON, Jasper. BBC: Sunday Express wrong to say film claims MH17 was downed by Ukraine. *Theguardian.com* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2016/apr/25/bbc-sunday-express-mh17-ukraine-jets>

LUHN, Alec. MH17: vast majority of Russians believe Ukraine downed plane, poll finds. *Theguardian.com* [online]. 2014, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/30/mh17-vast-majority-russians-believe-ukraine-downed-plane-poll>

LUHN, Alec. Poland's stance is 'anti-Russian hysteria', says Night Wolves leader. *Theguardian.com* [online]. 2015 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/25/poland-anti-russian-night-wolves-zaldostanov-motorcyclists-red-army>

LUHN, Alec a ROBERTS, Dan Ukraine condemns 'direct invasion' as Russian aid convoy crosses border. *Theguardian.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/22/russian-convoy-crosses-border-ukraine-without-permission>

WALKER, Shauna. Russian takeover of Crimea will not descend into war, says Vladimir Putin. *Theguardian.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/04/ukraine-crisis-russian-troops-crimea-john-kerry-kiev>

Trend

POLÁŠ, Martin. Na mediálnu konferenciu si univerzita pozvala aj konšpirátora Rostasa. *medialne.trend.sk* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://medialne.trend.sk/tlac/medialnu-konferenciu-univerzita-pozvala-aj-konspiratora-rostasa>

Tribune

OBSE nemá dôkazy o nelegálnych transplantáciach na Ukrajině. *Tribune.cz* [online]. [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.tribune.cz/zdravotnictvi/obse-nema-dukazy-o-nelegalnich-transplantacich-na-ukrajine/>

Webnoviny

NATO je potrebnéjšie ako kedykoľvek skôr, tvrdí nový veliteľ. *Webnoviny.sk* [online]. 2016, [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.webnoviny.sk/nato-je-potrebniesie-ako->

kedykoľvek-skor-tvrdi-novy-velitel/

Iné zdroje

Arthur Page Center

THE ARTHUR W. PAGE CENTER. Media Framing. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/media-framing/>

THE ARTHUR W. PAGE CENTER. How to Evaluate Media Frames. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/how-to-evaluate-media-framing/>

THE ARTHUR W. PAGE CENTER. Macro vs. Micro-Level Media Framing Analysis. Pagecentertraining.psu.edu [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.pagecentertraining.psu.edu/public-relations-ethics/media-framing-and-ethics/medias-agenda-setting-role/macro-vs.-micro-level-media-framing-analysis/>

Cepa

ZAREMBO, Kateryna a SOLDOKYY, Sergiy. The Evolution of Russian Hybrid Warfare: Ukraine. Cepa.org [online]. 2021, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://cepa.org/the-evolution-of-russian-hybrid-warfare-ukraine/>

Facebook

Facebookova stránka: Hoaxy a podvody - Polícia SR [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/hoaxPZ/>

Globsec

KLINGOVÁ, Katarína. Hybridné hrozby na Slovensku Analýza legislatívy, štruktúr a procesov v šiestich tematických oblastiach. *Globsec.org* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27].

Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2018/01/Hybridne-hrozby-na-SR_6-tematickych-oblasti.pdf

KLINGOVÁ, Katarína, MILO, Daniel. Boj proti hybridným hrozbám v krajinách EÚ: Príklady dobrej praxe, *Globsec* [online]. 2018 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2018/12/Best-Practices-Final_SK.pdf

MILO, Daniel. KLINGOVÁ, Katarína. BRUDZINSKA, Kinga. Index zraniteľnosti. Hodnotenie podvrätneho vplyvu Ruska v Strednej Európe. *globsec.org* [online]. 2017 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://www.globsec.org/wpcontent/uploads/2017/09/summary_of_vulnerability_index_in_slovak.pdf

Information war monitor for Central Europe: June 2016 Part 1. *Globsec.org* [online]. 2016, [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://www.globsec.org/publications/information-war->

monitor-central-europe-june-2016-part-1/

Helsinki

Analytical report “The occupation of Crimea: No markings, no names and hiding behind civilians”. Helsinki.org [online]. 2014, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Prev_Okupation_Crimea_Engl_A4.pdf

OSCE

Latest from OSCE Special Monitoring Mission (SMM) to Ukraine based on information received as of 18:00 (Kyiv time), 23 September 2014. osce.org [online]. 2014 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.osce.org/ukraine-smm/124216>

Accountability for killings in Ukraine from January 2014 to May 2016. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. 2016 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/OHCHRThematicReportUkraineJan2014-May2016_EN.pdf

Konšpirátori

Prečo vznikla táto iniciatíva. *Konspiratori.sk* [online]. [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://konspiratori.sk/dovod-vzniku#1>

Zoznam stránok so sporným obsahom. *Konspiratori.sk* [online]. [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://konspiratori.sk/zoznam-stranok>

Projustice

Branná povinnosť, mimoriadna vojenská služba a alternatívna služba. Projustice.sk [online]. 2013, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.projustice.sk/spravne-pravo/branna-povinnost-mimoriadna-vojenska-sluzba-a-alternativna-sluzba>

The World Bank

The World Bank: Ukraine [online]. [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?view=chart>

Transparency

KUNTNEROVÁ, Linda, CAKL, Ondřej. Trajektorie jednoho infolaundryngu. *transparency.cz* [online]. 2019 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/trajektorie-jednoho-infolaundryngu/>

Video

ABC News: Russian President Putin announces military operation in Ukraine. *Youtube* [online]. 27.02.2007 [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=mf6cWinJz9k>

Video PUTIN, Vladimir. Putin on Ukraine crisis: 'It is an unconstitutional coup'. *BBC.com* [online]. 2014 [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-26436575>

Interview SILVERMAN, Craig. Fake News Expert On How False Stories Spread And Why People Believe Them, *NPR.org* [online]. 2016, [cit. 2022-07-13]. Dostupné z: <https://choice.npr.org/index.html?origin=https://www.npr.org/2016/12/14/505547295/fake-news-expert-on-how-false-stories-spread-and-why-people-believe-them>

Teze Diplomové práce

Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Andrea Kačírová	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019	
E-mail diplomantky/diplomanta: andreakacirova@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia (distanční)	
Název práce v češtině: Fake news v hybridní válce - případová studie konfliktu na Ukrajině v roce 2014	
Název práce v angličtině: Fake news in the hybrid war - case study of the conflict in Ukraine in the year 2014	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: <i>ZS 2012/2013</i>) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezi) LS 2022	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Hybridná vojna spája konvenčnú a kybernetickú vojnu s inými metódami ovplyvňovania, ako sú napríklad fake news, teda falošné správy. Na boj proti hybridnej hrozbe je tvrdá sila často nedostatočná. Konflikt má tendenciu sa veľmi rýchlo vyvíjať a dokonca aj takmer okamžitá reakcia sa často javí pomalá. Šíreniu fake news dopomohol aj s nárast užívania sociálnych sietí, kde sa informácie môžu šíriť voľne a takmer nekontrolovane. Práve tomuto fenoménu sa vo svojej diplomovej práci chcem venovať podrobnejšie. Hybridnú vojnu a použité fake news budem rozoberať na konkrétnom prípade – konflikt na Ukrajine v roku 2014. Za začiatok konfliktu, ktorý vyústil do vojny, sa považuje Euromaidan vo februári 2014. Konflikt vyústil v ruskú anexiu Krymu a vojnu na Donbase medzi Ukrajinou a Ruskom, ktorá bola sprevádzaná množstvom falošných správ na oboch stranách.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Rámovanie je jedným z prístupov, ako nazerať na reprezentáciu reality. Táto práca skúma mediálny rámec a vyobrazenie konfliktu na Ukrajine v roku 2014 vo vybraných médiách (hlavnespravy.sk, zemavek.sk, slobodnyvysielac.sk, infovojna.sk). Cieľom práce je na konkrétnych príkladoch charakterizovať fenomén hybridnej vojny a zamerať sa pri tom primárne na využívanie fake news. Práca tak isto analyzuje zdroj a cieľ daných fake news a ich vplyv na daný konflikt.	

Předpokládaná struktur práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod
2. Metodológia
3. Rozbor použitej literatúry
4. Definícia hybridnej vojny
5. Fake News a ich význam v hybridnej vojne
6. Konflikt na Ukrajine 2014
7. Analýza Fake News v danom rámci
8. Záver
9. Diskusia
10. Použitá literatúra

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Slovenský mediálny priestor v roku 2014 vo vybraných médiách hlavnespravy.sk, zemavek.sk, slobodnyvysielač.sk, infovojna.sk.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Analýza mediálneho rámovania daného konfliktu

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

ENTMAN, Robert M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 1993. roč. 43, č. 4.

Entman vo svojej analýze venuje mediálnemu rámovaniu, kde porovnáva mediálne pokrytie určitých situácií. Dospel k zisteniu že rámce, v ktorých boli udalosti prezentované, sa zásadne líšia. Entman nazval vytváranie rámcov rozptýlenou konceptualizáciou a zlomenou paradigmou, ktoré sú často ponechané na chápanie čitateľa. Rámce tak majú povýšiť jednotlivé informácie na vyššiu úroveň.

GOFFMAN, Erving. *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. New York: Harper & Row. 1974.

Goffman použil teóriu rámcov na označenie schém interpretácie, ktoré umožňujú identifikovať udalosti a tak vykresľovať ich význam. Predpokladá, že význam rámca má kultúrne korene. Táto kontextová závislosť mediálneho rámca bola opísaná ako kultúrna rezonancia.

FILIPEC, Ondřej. Hybrid Warfare: Between Realism, Liberalism and Constructivism. *Central European Journal of Politics*. 2019; 5 (2).

Tento článok sa pokúša umiestniť koncept hybridnej vojny do kontextu troch hlavných medzinárodných bezpečnostných teórií. Teória realizmu, liberalizmu a konštruktivismu umožňujú vytvorenie komplexného analytického rámca pre rôzne dimenzie hybridnej vojny.

HOFFMAN, Frank. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Virginia: Potomac Institute for Policy Studies, 2007.

Článok sumarizuje pozadie a analýzu meniaceho sa charakteru vedenia vojny v modernej dobe. Hoffman si uvedomuje, že vstupujeme do doby, kedy protivníci budú súčasne využívať viaceré typy vojen. Nešťatní aktéri môžu väčšinou využívať nepravidelné formy vedenia vojny, ale budú jednoznačne podporovať, povzbudzovať a zúčastňovať sa na konvenčnom konflikte, ak to slúži ich cieľom. Podobne sa národné štáty môžu zapojiť do nepravidelného konfliktu okrem konvenčných typov vojen, aby dosiahli svoje ciele.

RACZ, Andras. *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist*. Helsinki: FIIA, 2015. ISBN: 9789517694537. ŠÍR, Jan; BUCHAR, Jan; EMLER, David; FJODOROV; Jurij, HAMATOVÁ, Kateřina; KARASOVÁ, Nikola; KUČERA, Jakub; LEBDUŠKA, Michal; LÍDL, Václav; LUKEŠOVÁ, Olga; PONDĚLÍČEK, Jiří; RAIMAN, Vojtěch; SAMUS, Mychajlo; SVITÁK, Matěj; SVOBODA, Karel; ŠVEC, Luboš. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Prague: Karolinum, 2017. ISBN: 9788024637112.

Autori hľadajú odpovede na dve hlavné výskumné otázky. Po prvé, aké sú hlavné črty a charakteristiky ruskej hybridnej vojny vedenej na Ukrajine? Druhá výskumná otázka, odvodená od prvej, je zameraná na operačné predpoklady ruskej hybridnej vojny. Inými slovami, je ruská hybridná vojna univerzálnou vojnovou metódou nasaditeľnou kdekoľvek, alebo je viac špecifická pre krajinu či región?

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

LUTSENKO, Oleksandr. Russian Hybrid Warfare in Ukraine: the Annexation of Crimea and the Donbas War. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra politologie. Vedoucí práce Baštář Leichtová, Magdalena

DZIUBA, Daryna. Ukrajinská krize v ruském a ukrajinském televizním zpravodajství. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Nečas, Vlastimil.

NAIMUSHINOVA, Anastasiia. Analýza mediálního obrazu války na Ukrajině ve vybraných médiích. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Miessler, Jan

KRUGLIKOVA, Daniela. Fenomén hybridního válčení: případ války na východní Ukrajině. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí práce Šír, Jan.

ŠTĚPÁN, Petr. Obraz východoukrajinského konfliktu ve vybraných místních médiích. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí práce Zilynskyj, Bohdan.

Datum / Podpis studenta/ky

14.3.2022

